

לקראת שבת מלכתא

פנינים לפרשת תצוה | גליון מס' 158 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

אותו בחור ביקש 'לעקוף' את התור, ולפי ששמע שרבינו פותח בכל יום את סדר יומו בשעה 4:00 לפנות בוקר - החליט לנצל זאת, וכך באחד הבקרים נקש על דלת ביתו של רבינו בשעה 5:00 בבוקר. הוא לא רצה להטריח או להעיר את בני הבית, לפיכך הסתפק בנקישה אחת בלבד

מרן הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זיע"א, מנהיג בחכמה, בתבונה ובהוראה לדורות הבאים

"אֲשֶׁר מִלְאֲתָיו רוּחַ חֲכָמָה" (שמות כ"ח, ג')

ממוצע של כמאה שאלות ביום. בחנוכה באותה שנה, כשחזר מבית החולים, החליט כי הוא פותח 'בית הוראה' עם רבנים מטעמו שיעמדו לו לעזר בהוראה.

"הוא מינה אותי ואת ידידו ומכובדו, הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א, להיות לו לעזר. מאז זכיתי לשמש בקודש יום יום, כולל ימי שישי, ערבי שבתות וחגים, דבר יום ביומו. בכל הימים היינו קשורים בכל דבר וענין עם רבינו זצוק"ל, היינו מתייעצים עמו בכל שאלה והוא אשר כיוון אותנו לדבר אמת. פעמים רבות היה מברך אותי, והיה אומר בענוותנותו: 'יה"ר שלא תצא תקלה תחת ידינו', והיה מראה בידו הק' שהכוונה לשנינו, עליו ואבדלחט"א עלי".

רבינו ראה בהעמדת מורי הוראה שליחות ותפקיד. בשנים קדמוניות, כאשר הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א (אשר

סיפר תלמיד רבינו, הגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א: "הדרכת מרן בהוראה לתלמידים, התחילה כבר בהיותו בחו"ל ונמשכה בא"י ביתר שאת ועוז. היו לו כבר תלמידים שקיבלו ממנו דרכי הוראה מצעירותו ממש, כמו הגאון רבי משה הלברשטאם, ויבדלו לחיים טובים שאר תלמידיו הגדולים. אולם מאז שהקים את 'בית ההוראה', שזהו אחד ממפעליו הגדולים, זכה ויצאו תחת ידיו מאות רבנים מורי הוראה בכל תפוצות ישראל".

בתחילה כשהגיע רבינו לבני ברק, בשנת תש"ז, היה נושא לבד בעול ההוראה. דלתות ביתו היו פתוחות לכל השואלים בכל זמן ובכל עת, וכך סיפר הרה"ג רבי יוסף קולמן זצ"ל, שהיה תלמיד מובהק של רבינו: "כאשר זכיתי לסעוד על שולחנו של רבינו בסעודת שבת קודש, לא יכל רבינו לעשות קידוש, כיון שבכל רגע התדפקו על דלת הבית אנשים שונים, ובפיהם שאלות הלכתיות דחופות, עד שאמר לי רבינו: 'אתה רואה, הרב לא יכול אפילו לעשות קידוש'..."

"עד שהוצרך רבינו לעשות זמני 'קבלת קהל' לשאלות שאינן 'פיקוח נפש', ובשעות אלו היו המונים עולים לשאול ב'אורים ותומים' בדבר ה', לדעת את המעשה אשר יעשון בכל ד' חלקי שו"ע, מוסר והשקפה. כך נמשך הדבר קרוב לשלושים שנה, כשהוא לבדו היה עונה לכל הפונים. "בשנת תש"מ בחודש כסלו, לקה רבינו בלב. כבד היה עליו המשא, מה גם שמיום ליום יצא שמו בכל העולם כפוסק הדור, ורבים שיחרו לפתחו. בימים ההם היה עונה לכשלושת אלפים שאלות בחודש,

פעם הזמין רבינו את אחד מבני הישיבה לסעוד על שולחנו. במהלך הסעודה הבחין שהתלמיד לא אוכל, כנראה מחמת בושה. אמר לו רבינו שאצל חמיו הגאון רבי ביינוש זצ"ל, אירע פעם שהתארח יהודי, והנה חמיו מבחין שאינו אוכל עם כולם. הבין חמיו שאותו יהודי מגיע ממחוזות עם מנהגי אכילה שונים ממקומותינו, הניח המזלג והסכין בצד והחל אוכל בידי, רק אז החל אותו יהודי לאכול...

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל מנהיג בחכמה ותבונה

"אֲשֶׁר מִלֵּאֲתֵי רֹחַ חֲכָמָה" (שמות כ"ה, ג')

מרגלא בפומיה על המשנה (סוכה נ"א): "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו, חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים בפניהם באבוקות של אור שבידיהן, ואומרים לפנים דברי שירות ותשבחות, והלויים בכנורות ובנבלים וכו'". הקושיא ידועה: הלא במצוות השמחה נצטוו כל ישראל, אם כן מדוע רק חסידים ואנשי מעשה רקדו והשאר רק הסתכלו? תירוץ רבים נאמרו על שאלה זו, רבינו עצמו היה מבאר שרק חסידים ואנשי מעשה רוקדים ומשמחים במטרה לשמח את זולתם, ואילו אדם מהשורה מתכוון לשמח גם את עצמו. שמחה שלמה רק באנשי מעשה שכל כוונתם היא לשמח את זולתם.

ונענה. וסיפר שכשביקש מרבינו עשה זאת בלב כבד, בודעו עד כמה רבינו עסוק בניהול הרוחני והגשמי של ממלכת התורה, אולם היות והדבר נצרך לו ביקש. לבסוף נהג איתו רבינו כאדם שהזמן הרב ביותר ברשותו, הוא ישב מיד וכתב לו טיוטה, הראה לו ושאלו האם הנוסח מתאים לצרכיו, והאם יש לו הערה מסויימת על הנכתב, רק כשהתברר לו שהכל מוצא חן בעיניו, התיישב לכתוב את המכתב. כיצא בזה סיפרו כמה אנשים שכאשר ביקשו מרבינו שיפעיל את השפעתו במקומות שונים, אם ראה שהוא אכן יכול לעזור, עשה זאת תיכף ומיד בלי דחיות, באומרו, "הנה הטלפון תתקשר לטלפון שברצונך שאדבר עמם ואעשה זאת מיד".

"ברכני בני, ברכני"

כח הנתינה שלו היה ללא גבולות. ילד בן שבע שהחל ללמוד חומש בתלמוד תורה, ביקש מאביו שברצונו ללמוד בחברותא עם רבינו. האב התבייש לבקש כזאת מרבינו ואמר לבנו שיכתוב מכתב לראש הישיבה, והוא אכן עשה זאת. הוא כתב שהיות והחל עתה ללמוד חומש בראשית בתלמוד תורה, הוא מבקש ללמוד בחברותא עם הראש ישיבה... רבינו קיבל את המכתב, ומיד נטל עטו ורשם על המכתב שלש מילים - 'נלמד בחברותא, להתראות...'. ואכן, יומיים

היתה לו לרבינו הנאה צרופה לשמח את הזולת, ולהקנות לו הרגשה טובה. שכיח היה שנזדמנו לביתו או לסוכתו שני מבקרים שהכירו היטב אחד את השני, למרות זאת היה רבינו מציג את הנכנס לפני רעהו או לפני כל היושבים, ושואלם האם אתם מכירים את הרב פלוני אלמוני, ונהנה מאוד לשמוע מהיושבים שבחים אחד על השני. סיפר הגאון רבי מיכל זילבר שליט"א ראש ישיבת זוועה, שפעם ראה אותו רבינו ברחוב העיר, והם עמדו משני צדי הכביש, וראה איך שרבינו צועד לקראתו, ולמרות הקושי והחולשה טורח וחוצה את הכביש לדבר איתו. הוא היה סבור שדבר מה נחוץ לו אליו, אם הוא כל כך טורח. כשהגיע אמר לו שברצונו לומר לו, שאחד מצאצאיו שלומד בכולל הישיבה הוא אברך מצויין, ועולה ומתעלה כל הזמן. לא אחת כשהיה מסדר קידושין, נאלץ ללכת מיד לאחר החופה כדי להספיק לסדר קידושין בחתונה נוספת, לפעמים בעיר אחרת. כמה פעמים אירע שלבעל השמחה היה אכפת, שרבינו ישוב לשמוח איתם בהמשך הערב. רבינו שהיה חולה וחלוש, ולפעמים אפילו פעם זו עלתה לו בקושי רב, בכל אופן השתדל לחזור, למרות שהיה מחוסר כח לגמרי, היה אומר ש"הרי בעל השמחה ביקש, ומן הסתם ישמח שנחזור" לכן עשה מאמצים גדולים לחזור. סיפר אברך, בוגר הישיבה וכמה ישיבות נוספות, שנצרך פעם להמלצות מגדולי ישראל שמכירים אותו, הוא ביקש מרבותיו

הילד לא הבין חכמות ובירך את רבינו בתמימות: "שראש הישיבה יהיה תלמיד חכם גדול", רבינו שמח וענה "אמן" בקול גדול

בפניהם תמיד, ואם פעם יחסר להם משהו, אפילו כוס סוכר שיבואו לביתו.

אברך אחר שמוצאו מחו"ל סיפר פעם לרבינו, שהם סובלים מבדידות היות וכל משפחתם וידידיהם מתגוררים בחו"ל. אמר לו רבינו בפשטות: "אנחנו נהיה חברים שלכם!".

פעם כששב בשבת בבוקר מהתפילה ומסדרי לימודו בישיבה, פגש את אחד מאברכי הישיבה, בן חו"ל, שגר לא הרחק מביתו. לאחר שבירכו בשבתא טבא, שאלו היכן הוא אוכל את סעודת השבת, ענה האברך: "בבית". כנראה שהוא הבחין שמהו בתשובתו לא ברור, והוא חזר ושאל שוב ואז סיפר האברך שהחמין כבה, לכן יאכלו את סעודת שבת בלי חמין. ביקשו רבינו ללכת לביתו ולקרוא לרעייתו לסעוד על שולחנו את סעודת שבת בבוקר. אמר לו האברך שהוא מעריך שאשתו תסרב להזמנה, שכן תהיה לה יראת כבוד לסעוד בבית ראש הישיבה, אולם רבינו לא הבין ואמר לו: "לשם מה ברא הקב"ה שכנים?".

גיס רבינו, הג"ר אהרן לופיאנסקי סיפר, שפעם הוצרך לטוס לארה"ב וילדיו נשארו בבית רבינו, וסיפרו הילדים שכשרבינו חזר מהישיבה, רצה לשמחם ולתת להם להרגיש בבית, עשה להם מעגל ורקד ושר איתם. לא רק לבני הישיבה היה הבית מוקד של חסד, אלא גם לאנשים שאינם קשורים לישיבה. בנות בעלות תשובה מסמינר לעולי רוסיה היו קבועות על שולחנו, לכמה מהן דאג ואף השיאן עם בני תורה. במשך השנים ארע כמה פעמים שילדים שלא היה להם היכן לשהות, התגוררו בביתו תקופות ממושכות. היה מוסד בירושלים, שכמה פעמים בנות שלא מצאו את מקומן בפנימיה באו לבית רבינו, שם הן זכו ליחס חם.

אגב, פעם הזמין רבינו את אחד מבני הישיבה לסעוד על שולחנו. במהלך הסעודה הבחין שאותו תלמיד לא אוכל, כנראה מחמת בושה. אמר לו רבינו שאצל חמיו הגאון רבי ביינוש זצ"ל אירע פעם שהתארח יהודי, והנה חמיו מבחין שאינו אוכל עם כולם. וגם כשהאיצו בו בעדינות לא אכל. הבין חמיו שאותו יהודי מגיע ממחוזות עם מנהגי אכילה שונים ממקומותינו, הניח המזלג והסכין בצד והחל אוכל בידיו, רק אז החל אותו יהודי לאכול. אמר לו רבינו בחיוך: "אצלך הרי אין לי צורך לאכול ביד, כדי שתאכל!". (מתוך הספר 'ובכל נפשך')

לאחר מכן כשהגיעה השבת לאחר סעודת שבת, דפק הילד בבית רבינו, הרבנית פתחה וקיבלה את פניו, ורבינו למד איתו בחברותא כבקשתו, כך למדו כמה שבתות...

אחד האברכים נכנס לבקר את רבינו עם בנו, באותה שעה שכב רבינו על הספה חלוש ומיוסר. שאל הבן את אביו למה ראש הישיבה שוכב על הספה. אזר רבינו כוחו והתיישב, חייך ואמר לילד: "הנה אני יושב!".

בליל שבת בעת שעברו לפניו לאמירת 'גוט שבת' בישיבת מיר ברכפלד, אמר ילד קטן לאבא שלו: "תראה איך שראש הישיבה אוהב אותי, עד כמה הוא שמח שבאתי להגיד לו 'גוט שבת', כי לבחורים הוא לא נותן יד, ורק לילדים הוא נותן יד"... פעם נכנס אליו ילד בחול המועד וביקש ממנו ברכה, אמר לו רבינו בענוותנותו: "תברך אתה אותי", הילד לא הבין חכמות ובירך את רבינו בתמימות: "שראש הישיבה יהיה תלמיד חכם גדול", רבינו שמח וענה "אמן" בקול גדול. רבינו שמח, והילד שמח עוד יותר, הוא נתן לראש ישיבה ברכה והוא ענה אמן...

משכיל אל דל

למרות עיסוקיו הרבים של רבינו, מסירותו וחסדיו העצומים עם בני הישיבה, היה רבינו משכיל אל דל והקדיש מזמנו עבור אנשים שזקקו לכך, נתקיימו בו דברי המשנה (אבות פ"ד מ"ה): "כל הלומד על מנת לעשות, מספיקים בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות". אנשים מסכנים וחלכאים היו מגיעים לפרוק את מועקותיהם. רבינו יכול היה לשבת שעות ארוכות, ולשמוע בתשומת לב ובהקשבה את דבריו של אדם שבור, ואף כאשר לפעמים ברור היה שמדובר באדם שרבינו לא יכול לעזור לו במצבו, והעזרה היא עצם הסבלנות לשבת ולשמוע את אשר על ליבו, גם אז ישב ושמע עד שהלה סיים את דבריו, כשהוא משרה אווירה של רוגע והנאה מביקורו. לא אחת שאל אותו אם הוא מעוניין בשתיה קרה או חמה, וניגש להביא לו. אולם בו ברגע שהלה סיים ויצא מפתח הבית שמח וטוב לב, נשאב רבינו בחזרה אל הלימוד.

פעם בעיצומה של שמחה, החל אדם שדעתו לקויה לדרוש. דרשתו התארכה והתארכה וכמובן שאף אחד לא האזין לדבריו. רבינו היה היחיד שישב בכובד ראש והקשיב ל'דרשה'. לאחר שהלה סיים אף ניגש להודות לו על דבריו.

פעם הגיע אליו גר צדק לאחר שהתגייר. רבינו קירב אותו מאוד ואמר לו: "מהיום אני האבא והאמא שלך".

לשם מה ברא הקב"ה שכנים?

בית רבינו היה מוקד להכנסת אורחים. פעמים רבות ישנו בחורים מהישיבה בבית, לפעמים תקופות קצרות ולפעמים תקופות יותר ארוכות. אברך שהגיע עם רעייתו מארה"ב למרות קשיים רבים, ובהקרבה מיוחדת של האשה, נכנס עם רעייתו לתת שלום. רבינו שיבח מאוד את הקרבתם לבא ארצה, וברצותו לגרום להם הרגשה נעימה, ובידעו שאין להם קרובים בארץ, אמר להם שבינתו פתוח

אב ובנו הילכו ברחובותיה של ירושלים, בדרכם עברו לצד ישמעאלי שמכר אבטיח, והיה אותו ערבי מכריז בקול 'אבטיח... אבטיח אדום ומתוק... אבטיח על הסכין...'. המשיכו האב עם בנו בהליכתם והנה שומע האב את בנו קורא את צעקתו של הישמעאלי מילה במילה: 'אבטיח... אבטיח אדום ומתוק...'. מיהר האב ונכנס אצל אחד מגדולי קרתא דשופריא באותם הימים, ותינה לפניו את צערו...

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, על השטות להתייגע לריק, אם בין כך מזונותיו של אדם קצובין

‘יִקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֵן זֵית זָךְ כְּתִית לְמֵאֹר’ (שמות כ"ז, כ')

בפרשתן (כ"ז, כ'): "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתיית למאור", וברש"י: 'כתיית למאור ולא כתיית למנחות' (מנחות פו.). וביאר הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע (תו"מ ד"ה כתיית) דהנה אמרו בגמ' (מגילה ו:): "ואמר ר' יצחק אם יאמר לך אדם יגעת ולא מצאתי אל תאמן, לא יגעת ומצאתי אל תאמן, יגעת ומצאתי תאמן, הני מילי בדברי תורה אבל במשא ומתן סייעתא הוא מן שמיא", והיינו שמציאות והשגת התורה והיראה תלויה ביגיעתו ועבודתו של האדם, משא"כ בעסק הפרנסה, שאין ה'מציאה' תלויה ועומדת ביגיעתו כלל וכלל, אלא הכל יבוא לידי לפי קצבתו מן השמים - "המרבה לא העדיף והממעיט לא החסיר".

כיצד חייבו חז"ל את האדם להיות בשמחה, והרי נשבר לבו בכל עת ממאורעותיו הבאים עליו, אלא כתב הרה"ק ה'דברי ישראל' ז"ע (כללי אורייתא אות צ') כי אין לו עצה אלא להרבות באמונה, ובזה יתבאר הפסוק (תהילים י"ט, ט'): "פיקודי ה' ישרים משמחי לב", פיקודי הוא מלשון 'חיסרון' כי המבין שחסרון פרנסתו או חסרון הבריאות וכיו"ב באים מה', שהוא והנהגתו ישרים המה, ומקבל את הנהגת ה' עמו באהבה - 'צורי ולא עוולתה בו', הרי המחשבות הללו משמחי לב המה, ותמיד יהיה בשמחה. כי מה לו לכאוב ולהצטער על העובר עליו, וכי ראית מימיך אדם המצטער על 'טובתו'?

והשמחה היא האות והמבחן למידת האמונה והביטחון שבקרבן, שהנה נאמר בקרא (ירמיהו י"ז, ז'): "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו", ורבים הקשו מהו כפל הלשון - יבטח בה' ושוב והיה ה' מבטחו. ומבאר הרה"ק ה'דברי ישראל' ז"ע (דבר"י הנדמ"ח ח"ב ליקוטים), כי פעמים שהאדם בוטח בה' - לא מחמת כי בטחוננו אכן עז בה', אלא מאחר שכבר נתייאש ממצבו, ורואה כי ממילא אפסה תקוותו, מה אכפת לו לסמוך ולבטוח בה' - הרי אם לא יועיל לא יזיק... ומה סימן היכר יש למי שבוטח בה' באמת, מתוך ידיעה שאין עוד מלבדו, והוא יעמידנו על דרך טוב ויושיענו מכל מצוקותינו? - אם

והנה, רבים מהפכים הדברים - להשגת פרנסתם יכתתו עצמם וישברו גופם ונפשם להביא טרף לביתם (מלשון כתיית וכתישת). וגם יכתתו רגליהם מעיר לעיר וממקום למקום ביגיעה יתירה (יתר על גדרי ה'השתדלות'...) ואילו בנוגע להשגת תורה ויראת שמים יסמכו על ה' 'העושה לי כל צרכי'... ולזה כיוונו חז"ל בדרשתם. כתיית - היגיעה שהאדם מייגע ומכתת עצמו תהא רק למאור, כלומר לדברי תורה ויראת ה' (שהרי המנורה רומזת לתורה), ולא כתיית למנחות - בענייני פרנסה (הנשפעים מכח השולחן והמנחות) לא יתייגע ולא יכתת עצמו כ"כ, שהרי לא תועיל לו יגיעתו ולא כלום, להוסיף לעצמו מאומה יותר ממה שנקצב לו, ומה בצע שיטרח לחינם וללא תועלת.

"אם אתה עושה כן, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא". כי באמונה זו יתקיימו נכסיו וקנייניו בידיו, כמו שפירש הרה"ק ה'בני יששכר' ז"ע (אדר א' ח') בדבריהם (ביצה טו:): 'הרוצה שיתקיימו נכסיו, יטע בהן אדר, שנאמר (תהילים צ"ג, ד') 'אדיר במרום ה'''. שר"ל שיתבונן בזה הענין ש'אדיר במרום ה'' - הוא הבורא והוא המנהיג, וכל טבע ומקרי העולם לא ייעשו אלא בחשבון וסיבה מן שמיא.

ועל ידי האמונה יזכה לקנות בעצמו מידת השמחה, שהזמן גרמא וכמו שאמרו (תענית כט.) 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', כי לכאורה

הוא שמח וטוב לב, כי זה הבוטח בה' רק מתוך ייאוש שאבדה תקוותו הרי הוא מר וזועף, כי אין כוח בביטחון כזה לשמח האדם ולהסיר כל עצב ודאגה מלבו. רק הבוטח בשמו הגדול באמת מלא שמחה. לזה חזר לומר 'והיה ה' מבטחו' - במה יודע אם הוא בוטח באמת, 'והיה ה' מבטחו' - ואין 'והיה' אלא לשון שמחה (בר"מ"ב ג'), והיינו אם הוא שמח אף בתוך מצבו כעת.

בספר 'אמרי שאול' להרה"ק רבי שאול ידידיה ממאדז'ין ז"ע מביא (עניני זמרה ושמחה אות יב) וז"ל: "כאשר נס ונמלט בעת הפצצת פולין (בימי המלחמה) ובא לוויילנא, שאלהו אחד למה אין דאגה יתירה ניכרת על פניו (כי תמיד, היה חוט של שמחה משוך על פניו, כידוע), ענה ואמר, 'גם אני דואג, ודאגות רבות סבבני. אלא, שאת כל דאגותי ארזתי בת'בה אחת, ופעם אחת ביום הנני פותח אותה, ומוציא מתוכה את 'צרוור דאגותי' ודואג כשעה קלה, ולאחמ"כ אני מחזירן, מכניסן וגונזן היטב כאילו אינן קיימות בעולם כלל. אם כן, מדוע אשקע בדאגותי כל היום?' (כאומר, הרי הן ארוזות ושמורות היטב)..."

לעומת זאת מי שאינו בוטח בה', אזי שרוי הוא בעצבות הרוח, וכמו שפירש הרה"ק מרוז'ין ז"ע את הפסוק (תהילים ט"ז, ד') "ירבו עצבותם אחר מהרו", כי יש בני אדם שאף אם יש להם די פרנסתם דואגים על העתיד, ומזה יש להם עצבות וזה ירבו עצבותם - מחמת 'אחר מהרו' שדואגים מה יהיה אחר כך (עטרת ישראל בשמו).

וישמור עצמו שלא יכנסו הדברים באזניו גרידא בלבד, אלא ישיבם היטב לתוככי לבבו, לחיות באמונה זאת, וכמשלו של המגיד מזובנא ז"ע, ממלמד דרדקי שהילך עם תלמידיו במעבה היער, בהיכנסו הורה להם: "אם יבוא אליכם כלב רע לא תתפחדו מעמו כלל, אלא תעמדו כנגדו ותאמרו בקול: 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוננו', ובלחש זה יסתלק הכלב מכם ולא יזיקכם חלילה... ואכן, עברו כמה רגעים וכמה כלבים גבוהים ורמים רצו לנגדם. המלמד נתמלא בחיל ורעדה, והחל נס על נפשו בבהלה מפני הכלבים. תמהו התלמידים ואמרו לו: "וכי לא לימדתנו רבינו לומר את הפסוק? מדוע ברח מע"כ כל עוד נפשו בכפו, ולא אמר את הפסוק?..." ענה להם המלמד ואמר: "כששמעתי את קול הכלבים תקפני פחד ומורא, ופרח מזיכרוני כל הפסוק, לכן הוכרחתי לברוח"... אף אנו, עלינו להשריש את דברי ה' בלבנו פנימה, כי אם לאו, הרי ברגע שיבוא לידינו איזה קושי, יפרח הכל מזכרונו ח"ו..."

עוד אספרה, על אב ובנו שהילכו ברחובותיה של ירושלים של מעלה, בדרכם עברו לצד ישמעאלי שמכר פירות אבטיח, והיה אותו ערבי מצעק ומכריז בקול "אבטיח... אבטיח אדום ומתוק... אבטיח בלא גרעינים... אבטיח על הסכין..." ברצותו למשוך קונים. המשיכו האב עם בנו בהליכתם, והנה שומע האב את בנו קורא את צעקתו של הישמעאלי מילה במילה, ואף הילד מצעק לעצמו: "אבטיח... אבטיח אדום ומתוק... אבטיח בלא גרעינים... אבטיח על הסכין...". מיהר האב ונכנס אצל אחד מגדולי קרתא דשופריא באותם הימים, ותינה לפניו את צערו, שנראה לו שיש לבנו חלילה פגם בנשמתו, והסביר: "הנה בכל יום ויום הנני לומד עמו ביגיעה רבה פרקי משניות, ואינו זוכר בע"פ אפילו ת'בה אחת, כי באמרו ת'בת 'קורין' כבר שכח

את ת'בת 'מאימת' (הקודמת לה), ואילו היום שמע רק פעם אחת, את הישמעאלי מכריז ואומר על האבטיחים, וכבר נחרטו הדברים במוחו וחזר אחריו מילה במילה..." הסביר לו ה'גדול': "לא מיניה ולא מקצתיה, אלא 'הכרתו' של הערבי באה מקירות לבו, שהרי הוא נצרך למכור ולהרוויח כמה פרוטות לפרנסת ביתו, והרי 'דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב', ומטעם זה בידו לחזור אחריו אות באות... וכן ב'לימודים', אם לא היית לומד עם בנך מן השפה ולחוץ, אלא היית בוער בדברי המשנה, דבריהם של התנאים הקדושים, היו הדברים נחרטים על לב בנך, עד שהיה זוכרם בלי כל קושי, על כן לא פגם נשמה יש בו חלילה, אלא בכ הפגם, שאינך מוסר לו הדברים בתבערה"... אף אנו, אם נצעק בכל לבב את צעקת האמונה, כל אחד ואחד בלבבו, ובפרט בחינוך צעירי הצאן, שעלינו להלהיבם בחמימות האמונה, להחזיקם באחיזה איתנה בצור כל העולמים.

מענין לענין, בשנים שהיה הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל ז"ע דר בעיה"ק ירושלים, היה נוהג ללכת כל יום לכותל המערבי. פעם בדרך חזרתו פנה רבי שלומ'קה ללכת דרך 'שער שכם' - כי שם היה המקום ריק מראיות אסורות, אך משמשו ר' אליהו ראטה זצ"ל אמר שעדיף ללכת דרך 'שער האשפות', כי בשער שכם היה קצת סכנה להלך. למעשה עשו כדברי הרבי, בעברם ב'שער שכם' פגע בהם ערבי רשע, ובאגרופו הכה את הרבי מכה חזקה מאד. פנה הגבאי ואמר "ראה נא מה היה לנו", כמרמז שהיה מן הראוי לעשות כדבריו וללכת דרך 'שער יפו' מפני הסכנה, נענה רבי שלומ'קה והשיב: "מקובלנו מאבותי, שכאשר יהודי מסיים תפילתו והוא מקבל איזו מכה, הרי זה סימן לדבר שעלתה תפילתו לרצון לפני אדון כל", סיים רבי שלומ'קה - "עדיף לקבל במכה בגוף (מהערבי) ולא מכה בנפש חלילה" (משמירת עיניים). ובזה פירש את הפסוק בפרשתן 'שמן זית זך - כתית', אם אחר התפילה מקבל המתפלל מכה, הרי זה סימן 'למאור' שתפילתו נתקבלה, ויאר ה' פניו אליו.

כיוצא בו אמר רבי שלומ'קה, שכאשר האדם מבקש ומתפלל מהקב"ה על ענין מסוים, וזמן קצר אחר תפילתו אירע לו איפכא ממה שביקש, כגון המבקש לרפואת החולה ובתום תפילתו נודע לו שהחמיר מצבו של החולה, ידע נאמנה שתפילתו התקבלה, ואילו אם רואה תיכף את הישועה, אינו מוכרח שיהיה לזה קיום, ואף זאת נרמז באותו הפסוק "ויקחו אליך שמן זית זך", שאם האדם זכה והצליח להתפלל ככוונה כמרומוז בשמן זית זך, ואח"כ מרגיש כתיבת - שאירע לו איפכא ממה שביקש, ידע נאמנה שכל זה אינו אלא למאור, סימן מובהק יש לו שתפילתו התקבלה והגיעה על לכסא הכבוד וישועתו קרובה לבוא.

כתב הגה"ק ה'חזון איש' ז"ע, מכתב בקשה מאדם שיפעל בעבורו איזו טובה, וכתב בסופו "ולא מצאתי להרבות עליו בבקשות, כי סמכתי על מה שהיה מרגלא בפומיה ד'החפץ חיים' זלה"ה דמן אדם אין מרבין לבקש - רק מה'. כי מה כח יש באדם, הלא 'לך ה' הגדולה והגבורה... ובידך לגדל ולחזק לכל', ורק בידו להיות לנו לעזר ואחיסמך" (ארחות איש פ"א כ')

(מתוך 'באר הפרשה' - תצוה תשע"ח)

רבינו אמר: "דוד, מה עשית?! נרעשתי: "מה הדבר?" אמר: "שלחת את הבשר עם אברך בן תורה, השתמשת בתלמיד חכם!" התנצלתי: "הוא עשה זאת בשמחה לכבוד הרב!" חרדתו התעצמה: "אז אני הוא שהשתמשת בתלמיד חכם!" לא נחה דעתו עד שאמר: "כשתראהו, תבקש ממנו מחילה בשמך ובשמי!"...

בעל ה'אור לציון', הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל,
בדוגמא אישית על הענקת 'כבוד התורה' לתלמידי חכמים

"ואתה תצוה את בני ישראל" (שמות כ"א, כ')

מבאר ה'אור החיים' הקדוש: "וכבר ידעת כי אין חשיבות אלא באמצעות עסק התורה, ובחר ה' לרמוז רמז זה במצוות שמן, כי הוא בחינת התורה, שהוא אור העולם".
כשאדם לומד תורה ועמל בה - משה רבינו מדבר מתוך גרונו! משה מלווה כל איש נכבד מישראל, ונמצא בצוותא איתו.
כבוד התורה היה אצל רבינו יסוד ועיקר. בדברי ההדרכה בשיעוריו, אמר: "אני מכיר אדם, שכאשר מושיט הוא כיבוד לתלמיד חכם, פרוסת עוגה או ספל קפה, מושיט בשתי ידיו. להרגיש את כבוד התורה!"

"הדיבורים מפריעים לחכם!"

פעם בבית הכנסת 'אהל רחל' בשעת התפילה, הבחין רבינו בשניים מתלמידיו משוחחים בזמן אמירת הקרבנות. בקרבת מקום ישב חכם אחד דחיל חטאין מגדולי תלמידי רבינו, והדיבורים הפריעו לו. בעדינות נפשו, לא העיר. תר אחר מקום מרוחק. והנה הוא טרם מצא ורבינו הבחין, ירד מהתיבה בחרדת קודש, ניגש אליהם והוכיחם: "הדיבורים מפריעים לחכם, כבוד התורה!"

להקביל פני תלמיד חכם!

כבר סופר כמה נזהר רבינו בתלמוד תורה דרבים. כמה הקפיד שלא לבטל שיעור, והקפדה יתירה הקפיד שלא להפסיק באמצע שיעור לדבר בעולם. כשביקשו להפריע לרגע, לשמוע חוות דעתו בענין חשוב, שאל קצרות: "פיקוח נפש?", כשענו בשלילה, אמר: "אחרי השיעור!". פעם נכנס בחור, וסיפר שחכם אחד מרבני הישיבה עומד בחוץ, ממתין לסיום השיעור. ביקש להיוועץ ברבינו, ולא רצה להפריעו במהלך השיעור. מיד הכריז רבינו: "כבוד התורה" - ומיהר אליו! ביטולה של תורה זהו קיומה!

כבוד התורה עדיף על שיעור בזמן

זאת ועוד. מוהל מומחה היה רבינו, ולא לקח שכר מצוה. להיפך,

הגיע על חשבוננו, ופעמים רבות אף העניק עזרה מכובדת. תנאי אחד היה לו: "לא על חשבון השיעור!". או לפניו, או לאחריו, על חשבון שעת המנוחה הנחוצה כל כך. פעם אחת חרג ממנהגו. תלמיד חכם הזמינו, וסיפר שהזמין את רבותיו ורעיו לשמוח בשמחתו, ופלוני מגדולי הדור כובד בסנדקאות, והברית נקבעה לשעה עשר.
אמר רבינו: "השיעור שלי מתחיל בתשע!", ביטול תורה דרבים.
וסיפר: "ראיתי כמה הצטער, והחלטתי שעל פי דין כבוד התורה עדיף. למנוע צער מתלמיד חכם!", ביקש מתלמידיו ללמוד בהתמדה ולהכין את השיעור, והשתתף בברית!

"מה עשית? השתמשת בתלמיד חכם!"

בכלל שמירה על כבוד חכמים, שלא להשתמש בהם. כמה חרד רבינו שלא להטריח תלמיד חכם. סך רבי דוד שמאי, בעל האיטליז: "יום אחד התקשרה הרבנית כהרגלה להזמין בשר לכבוד שבת. בדרך כלל, הייתי מביא את המשלוח בעצמי. באותו יום הייתי עמוס מאד בעבודה, ולא התאפשר לי לעזוב החנות. והנה, הקרה לי הבורא יתברך אברך מהרחוב של רבינו, קונה ותיק, שבא לקנות בשר לשבת. שאלתי האם יאות לקחת עמו את ההזמנה של הרבנית,

והסכים בשמחה.

"כעבור שבוע פחת הלחץ, והבאתי את ההזמנה הקבועה השבועית בעצמי. אך ראני רבינו, אמר: 'דוד, מה עשית?'"
"נרעשתי: 'מה הדבר?'"
"אמר: 'שלחת את הבשר עם אברך בן תורה, השתמשת בתלמיד חכם!'"
"התנצלתי: 'הוא עשה זאת בשמחה לכבוד הרב!'"
"חרדתו התעצמה: 'אז אני הוא שהשתמשתי בתלמיד חכם! לא נחה דעתו עד שאמר: 'כשתראהו, תבקש ממנו מחילה בשמן ובשמי!'"...

"אתן בנותיו של חכם כהן?"

ולא רק בתלמיד חכם עצמו! סיפר הרה"ג רבי יצחק כהן שליט"א, רב שכונת שמואל הנביא: בערב יום טוב אחרון של פסח עליתי לקיים מצוות הקבלת פני רבינו ברגל. ראיתי שנצרכת מעט עזרה בסידור הבית לכבוד החג. אמרתי לרבנית שאם נצרכת עזרה, אשלח נערה שתעזור. אמרה: "תבוא עליך ברכה". מיד ירדתי לאחד השכנים וטלפנתי לביתי. אמרתי לבנותי שתקחנה מונית ותבואנה לעזור, אך שלא תאמרנה שהן בנותי. ידעתי שלא יסכים לכך.
"הגיעו מיד, ובהכנסן אמר להן רבינו: 'אמורנה את האמת, אתן בנותיו של חכם כהן?'"
"לא יכלו להכחיש, ולא רצו לאמת. הבין, ואמר: 'בשום פנים ואופן, איני משתמש בבנות תלמיד חכם!'"
"כך עמד רבינו על המשמר, לשמור על כבוד חכם!."

"הרופא אומר למול והרב אומר לא למול"

רגש מיוחד רחש רבינו לתלמידי חכמים. סיפר אברך ממקורבי רבינו: פעם הוזמן רבינו לסנדקאות ביום שישי. בטבורו של התינוק נתגלתה מוגלה וחששו לזיהום. היולדת לקחה את התינוק יום לפני הברית לקופת חולים, והרופא אמר שאין מה לחשוש. בשעת המילה, הסתכל המוהל הרה"ג רבי ראובן אלבו שליט"א, נרתע, אמר: "אי אפשר למול!..."
אם התינוק נזעקה מעזרת הנשים: "אבל הרופא אמר שזה חיצוני, ואפשר למול!..."
הכל הביטו לרבינו לשמוע דעתו, ורבינו נשא עיניו והרצין: "הרופא אומר למול והרב אומר לא למול, שומעים לרב!"
ובתוך כדי דיבור, קרא: "אבל כולם נשארם לסעודה!", ולמקורבו לחש: "אבי הבן טרח והכין סעודה, איך אפשר לאכזבו?!"...

"למדת כמוהו שאתה מדבר?"

אם כך נזהר בכבוד תלמיד חכמים, כמה נשמר מביזויים! אומר היה:

"הלכה פסוקה היא, אב ורב שמחלו על כבודם, כבודם מחול. אבל על בזיונם, אין בידם למחול. ואם נצטוונו לכבד תלמידי חכמים, מה רב האיסור לבזותם!"
מזדעזע היה רבינו, בשמעו בחורים ואברכים מעבירים שבט ביקורת על ראשי ישיבות ופוסקים, זה חידושי נפלאים וזה שיעוריו משעממים. זה פוסק כהלכה וזה מיקל יותר מידי. מי שמם לשית בשמיים פיהם, ולזלזל בכבוד התורה!
ופעם התריס אחד ממשנתפי השיעור דברים על חכם פלוני, באמרו "הוא מיקל הרבה". רעם עליו רבינו: "למדת אחוז אחד מהתורה שהוא למד שאתה מדבר?!"

'תחרות' בין גדולי ישראל?

ולא רק כשומעו ביקורת. פעם שוחחו בבית רבינו שני בחורים על מנהגי הדור. מי מתחרה בשרביט ההנהגה, ולמי השפעה ציבורית גדולה יותר ולמה. רבינו ישב בחדר לימודו, וכשומעו נחרד, פתח דלתו ונזף: "איך אתם מדברים, תחרות בין גדולי ישראל? כל אחד סלל דרכו בכוונה טהורה לשם שמים, ואתם עושים השוואות?!"

הוא גאון עולם!

זאת ועוד השריש רבינו, שיש להוקיר ולכבד כל תלמיד חכם, ואין לזלזל בו אף במחשבה. פעם בא לפני רבינו תלמיד עם רשימת שאלות בהלכה, החל מרצה שאלותיו בזו אחר זו, ורבינו עונה: "מותר!" "אסור!". נותרו שאלות שחשש להתיר, אמר: "בבית הכנסת 'עזרא הסופר', יושב חכם סלמאן חוגי עבודי - מגאוני בבל ו'אב בית הדין הגדול' בירושלים - שאל אותי והודיעני מה ענה!"
בירר התלמיד באיזו שעה מגיע. אמרו: בשעה שתיים פותח בשיעורו, אפשר לשאול אותו בין אחת לשתיים. כבואו ראה אדם מבוגר מנקה את הספסלים.
"מה רוצה?", נשאל.
"את חכם עבודי!", השיב.
"טוב, מה רוצה?", שאל שוב.
הבין שמדובר בו. שאל, ועל כל שאלה, ענה "מותר!" "מותר!" תוך כדי ניקיון בית הכנסת. במורת רוח יצא, אף לא חשב לחזור ולהודיע לרבינו מה השיב. למחרת, קראו רבינו: "נו, מה השיבך חכם סלמאן?"
התלמיד סיפר דברים כהויתן: "הוא השיב מהר כלאחר יד! כיצד אסמוך על הוראתו?!", ורבינו נחרד, ונזף בו: "מה עולה בדעתך? דע לך שהוא גאון עולם, בקי עצום בכל ספרי הפוסקים! כשענה לך 'מותר', העביר בראשו עשרות מראי מקומות מש"ס ופוסקים, ראשונים ואחרונים..."

(מתוך הספר 'רבינו האור לצינן')

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

"היודע אתה מהו הסכם 'יששכר וזבולון'?" "כן", השבתי, "אתה נותן חצי ממה שיש לך, ואני נותן לך חצי מההון שיש לי אפילו מיליון דולר. ואני מסכים לכך!", הצהרתי בלב שלם. אך הוצאתי את המילים הללו מפי, והרב פינקוס קפץ ממש כנשוך נחש, כשהוא קורא בפחד: "לא! לא!"

ההתבטאות הייחודית של מרן הגרא"מ שך על הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל:
"הוא עתיד להיות מגדולי ישראל ועליו ללמוד כי אין לזלזל לגמרי בכסף"

"הקרב אליך את אהרן... לכהנו לי" (שמות כ"ח, א')

שונא בצע

"כעבור מחצית השנה הגיע שוב לביקור בביתי, וכאשר שאלתי אותו מה עם ה'יששכר וזבולון' שדיברנו אודותיו, השיב כי כרגע יש מישהו שנותן תשלום חודשי לפרנסת בני הבית, כדי שיוכל הוא לנסוע בלב שקט ולמסור את שיעוריו ושיחותיו.

"אבל הרב, טענתי בטרוניה, 'אנחנו היינו באמצע לשוחח על כך, ואיך הרב עושה 'עסק' עם מישהו אחר בלי ליידע אותי?' "סבר פניו השתנה והפך לרציני יותר, כאשר הגיב בשאלה: 'היודע אתה מהו הסכם 'יששכר וזבולון'?"

"כן, השבתי אני לתומי, 'אתה נותן לי חצי ממה שיש לך, ואני נותן לך חצי מההון שיש לי אפילו מיליון דולר. ואני מסכים לכך!', הצהרתי בלב שלם. ויהי אך הוצאתי את המילים הללו מפי, והרב פינקוס קפץ ממש כנשוך נחש, ונרתע לאחוריו כמה פסיעות, כשהוא קורא בפחד: 'לא! לא!' וזו הפעם היחידה שבה ראיתי עליו פחד של ממש.

"כפי הבנתי", משער בעל המעשה, "כאשר נוכח שאני מדבר על סכום כה גדול של כסף, מיאן אף לחשוב על כך רגע אחד נוסף, כדי לא להסתנוור ולהתבלבל מניסיון העושר שהוצע לפתחו ברגע אחד. לפיכך מיהר לברוח, ופשוט פחד".

"לפני פורים", מוסיף המספר, "שלחתי באמצעות שליח למקום לימודו בישיבת 'אהבת שלום' בירושלים מעטפה, ובה מכתב וגם כסף. הוא לקח את המעטפה, פתח אותה ועשה 'בורר' - את הכסף

להלן תיאורו של יהודי אמיד בעל עסקים מדרום אפריקה, שזכה להתקרב לצור מחצבתו באמצעות קביעת לימוד בחברותא עם רבי שמשון, כשעם הזמן נוצרו ביניהם קשרי קרבה וחובה מיוחדים: "לאחר תקופה של היכרות מעמיקה, ניסיתי באחד מביקוריו אצלי לשוחח עמו על סיוע כספי לצורך משפחתו הברוכה.

"לא היה זה פרץ נדיבות לב גרידא שנחת עלי במפתיע", הוא מוסיף. "כמה חודשים קודם לכן לחצתי עליו שיעניק לי ייעוץ בנושא כספי מסובך שהייתי נבוך בו. למעשה, מערכת השעות הצפופה של הגדת השיעורים והשיחות לא הותירה לו זמן פנוי, ואולי אף חשש ליטול אחריות ולהכריע בספקות, אבל לבסוף נעתר להפצרותי, והקדיש עבורי שעה קלה לאחר תפילת שחרית באחד הימים. הוא נכנס עימי לחדר צדדי, התישב על כסא ואז ביקש: 'תגיד לי את כל הסיפור'. לקח לי חמש דקות להציג בפניו את כל הפרטים המורכבים, ולאחריהן הצליח בחכמתו לתפוס את כל העניין על קרבו וכרעיו, ולייעץ לי בפרוטרוט מה עלי לעשות. כאשר פעלתי בדיוק על פי הוראותיו, ובסייעתא דשמיא הרווחתי בעסק ההוא הון רב, אמרתי בלבי כי משורת הדין מגיע לו תשלום על הייעוץ, כפי שמשלמים לעורך דין. לא הרגשתי שאני עושה לו בכך טובה.

"היה זה כאשר הסעתי אותו ברכבי לשדה התעופה, בדרכו חזרה לארץ ישראל. 'אולי הרב צריך רכב או עזרה אחרת?', פתחתי בעדינות את הנושא.

- 'לאט לאט, הגיב הוא.
- 'מה זאת אומרת לאט?', שאלתי.

- 'נדבר על זה בלי לרוץ', אמר, ולאחר הרהור קל, הפטיר: 'האמת היא שאני צריך עזרה, אבל לא נדבר על זה עכשיו'. לאחר שהמשכנו בנסיעה, הוא אמר: 'יש מושג אמיתי של הסכם 'יששכר וזבולון', אולי אתה מתכוון לעזרה כספית בדרך של יששכר וזבולון?', השבתי מיד בחיוב. 'טוב, אני אחשוב על זה', אמר הרב לפני שנפרד ממני לשלום בשדה התעופה.

“לפני פורים שלחתי למקום לימודו מעטפה, ובה מכתב וגם כסף. הוא לקח את המעטפה, פתח אותה ועשה 'בורר' - את הכסף שלח בחזרה ואת המכתב אימץ אל חיקו

הוא לא הצליח להגיע בשעה היעודה, ומפאת יראת הכבוד חשש לתגובתו של הרב שך לנוכח האיחור. והנה, בעודו מהורהר וטרוד, הזדמן הרב פינקוס למולו ברחוב העיר, שכמלאך ממרום נשלח אליו בשעה כה נחוצה. “אולי תתחסד עמי וניכנס יחד לראש הישיבה, אני אפרוס עתה בפניך את הסוגיה כולה ואתה תציע את השאלה לפניו”, ביקש.

רבי שמשון, שכידוע לא החמיץ כל הזדמנות לגמול חסד, נענה לו תיכף במאור פנים, שמע ממנו בקצרה את פרטי הענין וניאות לבקשתו להיות לו לעזר ולהתלוות אליו.

והנה בעודם עולים בגרם המדרגות שברחוב ראב”ד עשרים ושבע, הם פוגשים בעורך הדין הנכבד שכבר הספיק להיכנס, לשאול ולצאת. “אתה יכול להיכנס אל הרב שך”, פלט עורך הדין קצרות למראה הלקוח שלו, “ולדבר עמו כאוות נפשך. לי - הוא כבר אמר מה צריך לעשות...”.

הם נכנסים והרב שך קורא לעומתם תיכף בנימה של טענה: “וואו ביסטו, וואו ביסטו” (איפה אתה). “התעכבנו קימעה”, משיב האברך באי נעימות, אבל הרב שך לא מקבל את ההתנצלות. “מה התעכבת? צייט איז א צייט (זמן זה זמן), ער איז דאך אן אדוואקאט” (הוא הרי עורך דין... ואיך אתה מחמיץ את מועד הפגישה שקבעת עמו?). כאן החל רבי שמשון מציג בפני הרב שך את הסיפור לפרטיו, ולאחר מכן לא נמנע מלהביע את דעתו שלו בנידון, ברוב רגש והאמת הפנימית הלוהטת בקרבו: “וואס פאר א שאלה בכלל, ס'איז קיין שאלה נישט!” (אין זו כלל שאלה...). “מצד אחד נושא בוער של בין אדם לחברו והקמת בית על כל המשתמע, ומצד שני איזה ענין עומד כאן כנגד? כסף?! - אמר בסלידה - “מה זה כסף לעמת הדברים החשובים באמת?”

אבל הרב שך לעומתו, העלה סברה מנוגדת: “געלט איז אויכעט א נושא” (כסף הוא גם נושא שאין לזלזל בו!) כשהוא מטעים כי ל“דמים” ישנן שתי משמעויות: “דמים איז בלוט, און דמים איז געלט...” (‘דמים’ כוללים שתי משמעויות, גם ‘דם’ כמשמעו וגם ‘כסף’), ולעיתים ‘דמים’ ב‘דמים’ נגעו.

הוציא ונתן לו בחזרה ואילו את המכתב אימץ אל חיקו, באומרו: ‘המכתב ממנו שווה לי מיליון דולר וערכו אף עולה על כסף’. את הכסף קיבלתי בחזרה על ידי השליח...”

“אולם היו פעמים שהוא ניאות לקחת ממני כסף בשל קרבת הרבה אליו. אלא שבחכמי אותו ההרבתי עוז לפנות אליו פעם ולומר לו את החשש שלי, ולפיו כל הכסף שאני נותן לו הוא מחלק לצדקה, תיכף עם שובו לארץ ישראל. הוא לא הגיב ישירות לעצם הטענה, והדבר רק חיזק בליבי את החשד...”.

פרשת הכסף

והנה, היה מי שביקש לשים גבול ולתחום קו באפסיותו של העולם בעיני רבינו:

בעודו בחור, כבהיותו אברך עול ימים, ניכרו בו ניצני הגדלות שבה עתיד היה 'להאיר את העולם', כלשונו של רבו הגרי"ד סולובייצ'יק זצ"ל אודותיו.

גם מרן ראש הישיבה הרב שך זצ"ל, שהכירו מאז היותו כבן שלושים, חזה בעיני רוחו כי עתיד הוא לעמוד בכותל המזרח של עולם התורה והיהדות, ולפיכך מצא לנכון לצנן במידת מה את רוחו הלוהטת במבטו על העולם, על מנת להנחותו הדרך הסלולה לגדלות. וכך היה גופו של המעשה הוא 'פרשת הכסף', שהתרחשה כאשר היה רבי שמשון אברך כבן שלושים וחמש:

זמן מה קודם לכן, גילה אברך פלוני את דמותו רבת האשכולות של רבי שמשון, כבן עלייה הבוחן את העולם מבעד למשקפיים מעמיקים ומקוריים, ודעותיו מיוסדות על אדני המחשבה וההתבוננות החודרת, במהות תפקידו של האדם בעולמו.

ערב אחד, עשה אותו אברך, שהיה אלמן, את דרכו לבני ברק, כשפניו מועדות לבית מרן הגרא"מ שך זצוק"ל - תל תלפיות שהכל פונים אליו להיוועץ בדעת תורה. השאלה שטרדה את מנוחתו היתה מורכבת מפרטים רבים, ועיקרה נסב סביב אפשרות שנזדמנה לפתחו - לבצע פעולה מורכבת שרווח כספי הגון בצדה, אם כי כרוכה היתה בהליך משפטי לא קצר. מאידך גיסא, באותה תקופה ממש החל הלה בתהליך לקראת נישואין, והתנאים לרווח הכספי חייבו את דחיית הנישואין בפרק זמן נכבד של קרוב לשנים עשר חודש. לשאלה היו כמה היבטים בעניינים שבין אדם למקום ובין אדם לחברו, והיא דרשה הכרעה של אדם גדול.

עורך הדין שייצג אותו בהליך המשפטי, הביע דעה נחרצת בעד המשך ניהול התביעה בבית המשפט, כשהאפשרות להצליח בה ככל הנראה ודאית, ואילו האברך התחבט בייסורי הספקות שמא עליו לנהוג אחרת. לבסוף סיכמו השניים - האברך ועורך דינו - כי ילכו להימלך בדעתו של הרב שך, וככל היוצא מפיו כן יעשו. הם קבעו פגישה בשעת ערב של יום מסוים, שבו ניתן להיכנס ולשאול, והאברך החל סופר את הימים ואת השעות לקראת ההכרעה הצפויה. מטבע הדברים, היה הלה דרוך ומתוח לקראת השיחה הגורלית עם מרן הרב שך, העתידה לכוון את דרכו לכאן או לכאן, והחל מפקפק ביכולתו להציג את צדדי הספק כראוי. יתרה מזו,

מי היה מאמין שיגיע יום, בו התורמים יתמקחו ביניהם מי יחזיק את ישיבת ליקווד. הם ראו בחוש, מי שישו ממש בידיים, שמי שמחזיק את ליקווד מתעשר. רבי שניאור קוטלר זצ"ל, בנו של רבי אהרן, לא היה זקוק לדפוק על פתחם של נדיבים. הם דפקו על פתחו, והתחננו שיקבל מהם...

הגה"צ רבי אריה שכטר שליט"א, על כוחה של התורה

"ואתה תצוה את בני ישראל" (שמות כ"ז, כ')

אמר לו אביו: "בני, עולם ברור ראית!". העשירים, ה'מאכערים', בעלי תפקידי המפתח, שהיו עליונים כאן בעולם הזה, יהיו שם למטה.

הוסיף האב ושאל: "ואנן היכי התם?" - איזו חשיבות יש ללומדי התורה בעולם העליון?

אמר לו רב יוסף: "כי היכי דאיתו אנן הכא - הכי איתנין התם". לומדי התורה חשובים גם כאן וגם שם. רק גדלות בתורה היא הגדלות האמיתית! הגדול בתורה כאן בעולם הזה, הוא הגדול והעליון בעולם הבא.

כאן בעלמא דשיקרא נאלצים החכמים להדפק על פתחם של עשירים. בפעם הראשונה בעל הבית אומר למשרתת לפתוח ולהגיד שהוא לא נמצא בבית... למחרת - בזמן שהוא יושב ולוגם כוס קפה וקורא עיתון - הוא מורה לה לומר שהוא באמצע ישיבה דחופה... ורק ביום השלישי מואיל הוא בטובו להכניסו, ולתרום לו מאה ושמונים דולר, או אפילו חמש מאות דולר, כשהוא טופח לעצמו על השכם על נדיבות ליבו...

שוטה שבעולם! למה לך להמתין עד אחר מאה ועשרים שנותיך כדי לראות עולם ברור? תבין היטב: אתה חי בזכותו ולא הוא בזכותך! אמנם הוא דופק על הדלת שלך, אבל דע לך: "כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני", וזאת למרות ש"חנינא בני די לו בקב חרובים

מבאר ה'אור החיים' הקדוש וזו לשונו: "ואולי שירמוז באמרו 'תצוה' על דרך אמרם ז"ל, כי כל תלמיד חכם יש לו ניצוץ מנשמת משה. ולזה רבותינו ז"ל היו קוראים זה לזה 'משה', כי הוא זה המדבר בבחינת נפש הלומדת תורה. והוא אמרו: 'ואתה תצוה', על דרך אמרו: 'כי מלאכיו יצוה לך', שהוא לשון צוותא, ליווי לאיש ישראל הנכבדים.

"וכבר ידעת כי אין חשיבות אלא באמצעות עסק התורה, ובחר ה' לרמוז רמז זה במצוות שמן, כי הוא בחינת התורה, שהוא אור העולם".

כשאדם לומד תורה ועמל בה - משה רבינו מדבר מתוך גרונו! משה מלווה כל איש נכבד מישראל, ונמצא בצוותא איתו.

ומיהו האיש הנכבד? אומר ה'אור החיים': "וכבר ידעת כי אין חשיבות אלא באמצעות עסק התורה". ולא זו בלבד אלא שחז"ל (עבודה זרה לה ע"א) דורשים את מאמר הכתוב: "ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין" (שיר השירים א', ב'), על תלמיד חכם העוסק ביינה של תורה, שהקב"ה מנשקו על פיו.

מובן, אפוא, כי איש ישראל הנכבד הוא איש ישראל העוסק בתורה, ונמצא בצוותא עם השכינה ועם משה רבינו המלווה אותו ומדבר מתוך גרונו.

בדרך הטבע לא היה צריך להיות קיום לעם ישראל, כשם שבדרך הטבע אין קיום לכבשה אחת בין שבעים זאבים. בכל דור ודור עומדים שונאינו עלינו לכלותינו. הדבר היחיד שמחזיק את עם ישראל הוא לימוד התורה. התורה הקדושה הנלמדת בישיבות הקדושות, היא-היא ששומרת ומגינה עלינו. "אם לא בריתי יומם ולילה" - בלי התורה הקדושה הנלמדת יומם ולילה - "חוקות שמים וארץ לא שמת" (ירמיהו ל', כ"ה).

הגמרא (פסחים נ ע"א) מספרת על רב יוסף, בנו של רבי יהושע בן לוי, שחלה ונפטר. הוא היה כבר בעולם האמת, וחזר משם.

כששב לחיים אמר לו אביו: "מאי חזית?" מה ראית בעולם האמת? אמר לו רב יוסף: "עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה!".

מערב שבת לערב שבת".

אומר לנו ה'אור החיים' הקדוש: "וכבר ידעת כי אין חשיבות אלא באמצעות עסק התורה".

אנחנו עוורים, טחו עינינו מראות. הארון נושא את נושאי, הארון אינו צריך שיישאו אותו. כל השאלה היא למי תהיה הזכות להנישא מעלה מעלה על יד הארון, בעת שיראה לו כי הוא נושא אותו. מי יזכה לתרום מכספו לעולם התורה, ועל ידי כך לזכות ולהתברך בברכות התורה.

התורה מכבסת את הנשמות

אני עדין זוכר היטב את התלאות שעבר רבי אהרן קוטלר זצ"ל, בעת שהקים את הישיבה בליקווד. היה עליו להילחם בכל התזות שרווחו באותה תקופה בארצות הברית. אנשים האמינו ב'כוחי ועוצם ידי'. אם תעבוד - יהיה לך כסף! לא תעבוד - לא יהיה לך כסף! משום כך הם האמינו בחובה ללמוד לימודי חול, כדי לרכוש השכלה ומקצוע. והנה מגיע יהודי, ניצול שואה, ואומר להם: "אין מקום מיותר בראש, במקום שאפשר להכניס בשר, לא מכניסים ירקות! תלמדו תורה! תשלחו את הבנים שלכם לישיבות קדושות על טהרת הקודש! לימודי חול לא באים בחשבון! לכולם תהיה בעזר ה' פרנסה. נער הייתי גם זקנתי, ולא ראיתי צדיק נעזב'. אפשר להיות מורים, מגידי שיעורים, רבנים ודיינים, ובחסד ה' להתפרנס!".

אנשים לא הבינו אותו. הוא כתת את רגליו במסירות נפש עצומה, כדי לגייס כספים להחזקת הישיבה שפתח. היה צריך לגייס כוחות גדולים כדי לשכנע את העשירים לתרום מכספם לישיבה. חצי שבוע הוא היה בישיבה בליקווד, ומסר שיעורים כסדרם מדי יום. וחצי שבוע - מיום שני ועד חמישי - הוא היה נוסע לגייס כספים. הוא פתח את הישיבה עם מתי מעט שהתרבו אט אט. ובימיו מנתה הישיבה מאה בחורים ואברכים.

מי היה מאמין שיגיע יום בו ילמדו בישיבה ובסניפיה ארבעת אלפים בחורים, ועוד שלושת אלפים אברכים, והתורמים יתמקחו ביניהם מי יחזיק את ישיבת ליקווד. הם ראו בחוש, מיששו ממש בידיים, שמי שמחזיק את ליקווד מתעשר. רבי שניאור קוטלר זצ"ל, בנו של רבי אהרן, לא היה זקוק לדפוק על פתחם של נדיבים. הם דפקו על פתחו, והתחננו שיקבל מהם...

מסיים ה'אור החיים' ואומר: "ובחר ה' לרמוז רמז זה במצוות שמן, כי הוא בחינת התורה, שהוא אור העולם". כמו שהשמן מאיר, כך גם התורה מאירה את לומדיה. התורה מעדנת ומאצילה את לומדיה. אפשר להביט בפניו של בן תורה, ולראות אותן מאירות!

זכרני שפתחנו ישיבה לבחורים מרוקאים במונסי. הבאנו ממרוקו קבוצה בת חמישה עשר בחורים עם מדריך. הם בקושי ידעו לקרוא, אבל רבי אברהם ברוך זצ"ל עשה עבודה נפלאה. במשך שלושה חודשים הם כבר ידוע שנים עשר דפים ב"שניים או חזין", ועוד שלוש מסכתות משניות בעל פה. ניתן היה לראות בחוש, משבוע לשבוע, שינוי במראה פניהם. התורה יצקה להם אור על הפנים! מי שלא הסתכל עליהם כל השבוע - היה מבחין משבת לשבת בפנים אחרות המאירות באור בהיר...

על פי זה חשבתי לבאר את מאמר הכתוב: "כבס ביין לבושו ובדם ענבים סותה" (בראשית מ"ט, י"א). איך מכבסים ביין? הרי כשמכבסים בגדים ביין, הם רק מתלכלכים יותר ויותר? אלא כבר כתב ה'אור החיים' (שם) שהכוונה ליניה של תורה. איך מכבסים ביניה של תורה? כשלומדים עוד ועוד תורה, הפנים מתבהרות, מאירות וקורנות!

"כי כל תלמיד חכם יש לו ניצוץ מנשמת משה" וניצוץ זה מאיר ומפיץ אור יקרות!

(מתוך הספר 'אריה שאג' על שמות)

המשך מעמוד 9 | הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל

אולם רבי שמשון, עם כל הדרת הכבוד, הציג את דעתו בריתחא כמי שנושא ונותן בסוגיא ודן לפני רבו: "וואס איז געלט? מען רעדט דא וועגן אן אנדערע זאכן!" (מהו כסף? הלא מדובר כאן על דברים אחרים ונעלים לגמרי). אט אט, התלהט בחדר משא ומתן מהותי ליד שולחנו של הרב שך, והושמעו צדדים לכאן ולכאן.

סופו של דבר, יצאו השניים מתוך המשא ומתן הזה מן הדירה... בעודם יורדים אל הרחוב, נזכר השואל שלמעשה הוא לא יצא עם תשובה ברורה. והלא לשם כך הטריח את עצמו ובא עד לכאן, ומה יעשה, אפוא? "דפקתם על השולחן, התווכחתם", אמר לר' שמשון, "הכל טוב ויפה, אבל תכל'ס - מה אני עושה?" "תעלה שוב", אמר לו רבי שמשון, "ותשאל אותו הלכה למעשה, וכפי שיורה לך כך תפעל". ובכן, האברך עולה בשנית ושאלתו בפיו: "רצוני לדעת מהי התשובה למעשה".

הרב שך הרצין, פתח את פיו ואמר: "איך וועל דיר זאגן, גירעכט איז ער (אומר לך, הוא צודק), כי במקרה הזה הכסף אינו שיקול שיכול להכריע כנגד עניין העולה עליו בערכו. אלא מאי? אתה ודאי מתפלל מדוע לא אמרתי זאת קודם לכן? אומר לך למה. דער, וועטזיין פון גדולי ישראל (הוא - ר' שמשון - עתיד להיות מגדולי ישראל), ועליו ללמוד כי אין לזלזל לגמרי בכסף. אמנם במקרה זה הוא צודק, אך רציתי שידע לא לזרוק נושא של כסף כך במחי יד..."

ובינתיים רבי שמשון ממתין בסבלנות למטה בכניסה לבניין. וכאשר הלה ירד, שאל אותו קצרות: "נו, מה הוא אמר, אני צודק או לא?" "שאתה צודק", השיב האברך.

"ברוך שכיוונתי. ידעתי שכך יגיד!"... (מתוך הספר 'אוהביו כצאת השמש בגבורתו')

מדובר ברוחניות! שם אני מסוגל לשבת מספר שעות, ולעסוק בנושא אחד ללא הפרעה! שם, בנופש, אני כותב את התשובות!". ואכן תשובות רבות נכתבו בימי המנוחה, כפי שמצוין ב'שבט הלוי'.

שליטה מופלאה בכל התורה

בזכות החזרות המרובות הללו יומם ולילה, זכה רבינו שכל התורה כולה היתה שגורה בפיו. סיפר תלמידו הרה"ג רבי יצחק וייס שליט"א: "היקף הידיעות של רבינו במכמני התורה היתה מופלאה ביותר, ועד התקופה האחרונה לחיי-חיותו ראו את השליטה העצומה שלו בש"ס ופוסקים, באופן מפליא. כשהיה רבינו נשאל שאלה היה משיב על אתר עם המקור לזה, בבהירות נפלאה; ידע לצטט רש"י וראשונים שנראים זניחים, עד סוף ימיו בע"פ!".

עד שנת תשמ"מ עוד לא היה בית הוראה, ורבינו היה עונה בעצמו כל יום אחה"צ במשך כשעתיים, ובזמן רגיל היו כמאה אנשים שואלים אותו ביום אחד, בכל מיני תחומים, ולכולם ענה בזריזות ובטוב טעם על שאלתם בכל תחומי ההלכה.

פעם הגיע רבינו לאנגליה, שם נערכה לו פגישה עם כמה רבנים מכל רחבי היבשת האנגלית, שרצו לברר אצלו שאלות קשות שהצטברו אצלו. בפגישה כל אחד שאל את מה שהיה נצרך לו בקהילתו, ושאלו אותו בתוך כשעתיים שאלות קשות בכל ד' חלקי שו"ע. רבינו ענה ברוגע ובבהירות תשובה לכל אחד, בכל ד' חלקי שו"ע, ללא שנצרך לעיין בספר כל שהוא!

סיפר אברך שבבחרותו למד בישיבת פוניבז', כי באחד הימים הצטברו אצלו כמה שאלות והוא ביקש לבררן אצל רבינו, אלא שבאותו זמן כבר לא היה קל כל כך להכנס לרבינו, ומחמת ריבוי השואלים, נדרש היה לקבוע תור ולהמתין.

אותו בחר ביקש 'לעקוף' את התור, ולפי ששמע שרבינו פותח בכל יום את סדר יומו בשעה 4:00 לפנות בוקר, החליט לנצל את שעת הכושר. וכך באחד הבקרים נקש על דלת ביתו של רבינו בשעה 5:00 בבוקר. הוא לא חפץ להטריח או להעיר את בני הבית, לפיכך הסתפק בנקישה אחת בלבד. אך הנה עד מהרה נשמעו מתוך הבית טפירות רגליים, והרבנית ניצבת בפתח ושואלת מה רצונו. הוא השיב כי ברצונו לברר אצל רבינו כמה שאלות. הרבנית הכניסה אותו אל תוך הבית.

"היה זה מחזה נפלא" - תיאר התלמיד. "רבינו ישב והגה ברמב"ם, ואילו הרבנית אף היא ישיבה בסלון ואמרה תהלים. כראותו אותי מיהר לברר אצלי מה מביא אותי לדפוק על הדלת בשעה כזו? ואני השבתי לרבינו כי יש לי כמה שאלות, ולפי שלא הצלחתי להכנס אל הקודש פנימה בשעות הרגילות, החלטתי לנסות את מזלי כעת..."

"רבינו השיב לי במאור פנים על כל שאלותי, דבר דבור על אופניו, בבהירות ובקיאיות נדירה ועצומה בכל התורה כולה, ומזכרוני לא ימוש המעמד הנהדר הזה, כשרבינו ממרום גילו - כבן תשעים וחמש - יושב והוגה ברמב"ם בשעה 5 לפנות בוקר, ולמרות זאת נפנה אלי במאור פנים כדי להשיב לשאלותי!".

(מתוך הספר 'ולא שבט הלוי בלבד')

רבינו העיד עליו שלא משה ידו מתוך ידו במשך ארבעים שנה), החל יושב ומשמש לפניו, בא פעם אדם לפני רבינו, כדי לשאול הוראה מפיו. היתה זו שאלה פרטית ולפיכך ביקש השואל שהגרמ"ש יצא מן החדר, והוא ישיח את השאלה באוזניו של רבינו בלבד, אך רבנו לא הסכים, כשהוא אומר לשואל: "ומי יורה לדור הבא?..."

ואכן רבינו זכה שעמלו הרב נשא פירות, וב"ה 'לא אלמן ישראל', כשהוא יכול להסתמך על גדולי ההוראה שהעמיד רבינו בעצמו ועל ידי תלמידיו, עד שזכינו ומדן ועד באר שבע פשטה הוראה בישראל. פעם התבטא רבינו ואמר לאחד ממקורביו, שקרוב לאלף ומאתים מורי הוראה קיבלו הימנו סמיכה!

אחריות רבינו על מורי ההוראה

"גם לאחר שהקים רבינו את בית ההוראה", המשיך הגרי"מ שטרן וסיפר, "ימים וחודשים היה רבינו עוקב אחר פסיקתנו. הרגשתי לפעמים שהיה מאזין ומקשיב לאופן הוראתנו. גם קו הטלפון של בית ההוראה היה קו אחד עם קו ביתו של רבינו, ובכל פעם שהטלפון היה מצלצל - גם אצלו בבית היה מצלצל, והרבה פעמים היה רבינו מקשיב לשאלה ורצה לשמוע את התשובה אם עונים אנו נכונה.

"כאשר שמענו בעת השיחה 'הד', או אז ידענו כי רבינו מקשיב לתשובותינו. רבינו כמעט ולא התערב בעת שהיינו עונים. זכורני פעם אחת שתוך כדי שיחה התערב, היה זה בל"ג בעומר שחל ביום א', ונשאלתי האם כבר מותר להסתפר ביום ו'. הוריתי לו להחמיר ולא להסתפר, וזאת אעפ"י שהרמ"א בסימן תצ"ג סעיף ב' פוסק שמוותר, כיוון שיש הרבה אחרונים שמחמירים כמובא שם ב'כף החיים' בשם מהר"ל וא"ר.

"או אז התערב רבינו ואמר לי על קו הטלפון: 'ר' יעקב מאיר, אמור ופסוק לו שמוותר, כיון שהרמ"א מתיר'... והכל היה שלא תצא תקלה! בית ההוראה התנהל על פי הוראותיו הבלעדיות, כשרוחו חופפת כל העת על הבית הגדול ויושביו".

פעם נשאל אחד ממורי ההוראה שאלה בענין רפואי, אחרי שהשיב, חתם בברכה לרפואה שלמה. רבינו הגיב לו בקורת רוח מרובה: "הינך משיב כמו מורה הוראה..."

עוד מעלה היתה לפסיקתו של רבינו, שהיתה חדה וברורה; לא היה עונה בלשון 'נראה לי כך', 'אפשר', 'יתכן', או בניסוח שהיה מותר עדיין את השואל עם חצי שאלה בפיו, אלא הקפיד רבינו לחתוך את העניינים בפסק ברור, והשואל יצא עם תשובה מספקת וברורה לשאלתו.

רבינו חש באחריות עצומה בענין בית ההוראה, ממש כעול על צווארו. כמה דאג שגם בעש"ק אחה"צ יהיה מי שישב לשאלות, כאשר לו עצמו היה קשה לענות מפאת קוצר הזמן. לפני שנסע למנוחה, היה רגיל לשאול שוב ושוב: "האם אני יכול לנסוע? האם יש מי שישב לשאלות? האם העיר לא תסבול מהיעדרותי?..." לא נחה דעתו, עד כי תלמידיו שכנעו אותו כי יש מי שישב במקומו, והפצירו בו שהנסיעה למנוחה לה הוא כה זקוק, היא לא למענו אלא למען הכלל. אף בעת שנסע הוא היה מתנצל: "האמינו לי, בשבילי

האשה ביקשה לתרום סכום כסף גדול עבור הקמת ישיבה, וביקשה שמרן החזון איש יתן לה את ברכתו. נכנסתי למרן והצגתי אותה בפניו, אולם במקום שיתן לה ברכה, החל מרן לשאול אותה: "מי את ומהיכן את? מנין יש לך כל כך הרבה כסף?"

הרב שלמה לורנץ זצ"ל, המבט של גדולי ישראל על תרומות ותורמים

"וְקַדְשֵׁי אֶת אֹהֶל מוֹעֵד" (שמות כ"ט, מ"ד)

הפרוטה האחרונה, גם למטרה הטובה ביותר, אלא אם כן הוא אדם גדול מאד.

ראיתי שהיא באמת רוצה לתת, ורציתי לברכה, שהרי היא מבקשת ברכה עבור דבר טוב, וגם רציתי לעזור לשיבתכם, לכן ביקשתי למצוא דרך להקל עליה את הדבר. אם היא תתן רק שלישי, וגם השלישי הזה יהיה רשום על שמה, יהיה לה קל יותר לתת, כסף שנותנים ולא-נותנים, יותר קל להפרד ממנו, שיערתי, שעל הדבר הזה יכולה הברכה לחול. "אך למרות הכל", סיים מרן, "אני חושש, שגם את השלישי היא לא מסוגלת לתת, והלוואי שברכתי תחול..." סופו של הסיפור הוכיח, כי חכם עדיף מנביא... גם את שלישי הסכום שהבטיחה, היא לא היתה מסוגלת לתת. הלכנו כמה פעמים לשגרירות האמריקנית כדי לחתום שם על העברת ה"בונדס" לרשות הישיבה, ובכל פעם שהגיעה העת לחתום, היא הרגישה חולשה בלב ונזקקה לכדורים, ובסופו של דבר היא חזרה לארה"ב כלעומת שבאה, מבלי שנתנה את הכסף...

חכמתו של מרן עמדה לו. בשיחה קצרה שניהל עמה הבין שאשה זו אינה מסוגלת להגשים את רצונה, כפי שאמנם היה. עצתו להקטין את התרומה לשלישי, לא רק שלא הזיקה לנו, אלא היתה עזרה של ממש בנסיון להוציא את רצונה מן הכוח אל הפועל.

סיפור זה לימד אותי, עד היכן צריכה להגיע אמונת חכמים. כאשר מתקשים להבין את כוונתו של גדול הדור, חובה להאמין בדבריו ללא סייג ולתלות את אי ההבנה בכך, שאנשים פשוטים כמונו אינם מסוגלים לרדת לסוף דעתם של גדולי תורה.

בשנת תש"ט, בהיותי בארצות הברית, נזדמן לי לפגוש אשה, שביקשה לתרום סכום כסף גדול עבור הקמת ישיבה שתשא את שמה. שמחתי על ההצעה, והצעתי לה לתרום את הכסף עבור ישיבת "חפץ חיים" בכפר סבא, שהיתה אז מהישיבות הטובות והמפורסמות ביותר. ראש הישיבה היה הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל. האשה גילתה עניין בהצעתי, ואמרה שהיא מבקשת לראות את הישיבה, והיא תבוא לשם כך לביקור בארץ ישראל, ואז תביא עמה את תרומתה. היא הגיעה ארצה, ביקרה בישיבה בכפר סבא, והביעה את הסכמתה המלאה להעניק את הכסף לישיבה זו. אולם בקשה אחת היתה בפיה: שמרן החזון איש יתן לה את ברכתו, לפני שתתרום את הכסף.

נכנסתי אתה למרן והצגתי אותה בפניו, אולם במקום שיתן לה ברכה, החל מרן לשאול אותה שאלות: "מי את ומהיכן את? מנין יש לך כל כך הרבה כסף?" היא סיפרה שהיא עובדת כאחות בבית חולים בארה"ב, ובמשך עשרות בשנים חסכה מפיה ואספה פרוטה לפרוטה, מתוך כוונה לתרום את הכסף לישיבה. היא הסבירה, כי בילדותה שמעה מאביה שזהו הדבר החשוב ביותר עלי אדמות, וכעת הגיעה השעה להגשים את חלומה.

לאחר ששמע מרן את כל הפרטים, אמר לה: "אני מייגע לך, שלא תתני לישיבה את כל הכסף שחסכת, אלא רק שלישי ממנו. את שני השלישים הנותרים תשאירי לעצמך, שמא תהיי זקוקה בעתיד לכסף. בנוסף לך, תבקשי שהחלק בבנין שיבנה מתרומתך ירשם בטאבו בנכס על שמך. אם אכן כך תעשי, אני נותן לך את ברכתי". כשיצאנו מביתו, לא ידעתי את נפשי. ראשי היה סחרחר עלי... לא יכולתי להבין את פשר הדברים. מדוע מרן החזון איש לא נתן לה לתרום את כל הבנין? מדוע רק שלישי? יותר מכל, היה קשה לי לעכל את העובדה, שלכאורה הוא הביע בנו אי אמון, באומרו שחלקה בבנין שיבנה לא ירשם על שם הישיבה אלא על שמה. השאלות הללו לא נתנו לי מנוח. באותו ערב חזרתי למרן, ושאלתי אותו לפשר הדבר.

מרן חיך אלי בבת השחוק הידועה שלו, ואמר לי: "מדוע אינך מבין? הלא האשה הזאת באה לבקש ברכה, וכדי לתת ברכה צריך שיהיה לה על מה לחול... היא רוצה לתרום, אך אינני מאמין שהיא מסוגלת לבצע את הדבר... אדם מן השורה אינו מסוגל לתת את כל הונו עד

מקרה מפעים שמעתי מדודתי, בת זקוניו של הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל, אודות בעלה הגדול הגאון רבי אליעזר פלצ'ינסקי זצ"ל: באחד הלילות הירושלמים הקרים, התעוררה הרבנית משנתה, ושמה לב כי בעלה רבי אליעזר משליך מעליו את השמיכה. היא התעניינה אצלו לפרש הדבר...

מאוצרותיו הנפלאים של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"וְאַתָּה תִּצְנֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות כ"ו, כ')

הראשונה. מעבר לכך אין ממה לחשש, כי הקדוש ברוך הוא כבר יעשה את שלו...

שמעתי מהמשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א, מעשה נפלא אודות מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל, אותו שמע מאדם שהיה נוכח במחיצתו באותה שעה:

בעת זקנותו של ה'חפץ חיים' הוא היה רכון פעם על גמרתו בהיכל בית המדרש, והיה ניכר על פניו כי הוא טרוד בדבר תורה. לפתע שמעוהו ממלמל לעצמו: "רשע! גם את זה אתה רוצה למנוע ממני...". וקם בזריזות לכוון הארון, לקח ספר מסויים שנצרך ללימודו ושב למקומו.

ה'חפץ חיים' ידע מהי הדרך להלחם עם היצר, הוא הבין שאם יתפתה להקשיב לעצותיו, יתערבו כאן שקולים והרגשים שונים של עצלות וחולשה. לכן נהג בהתאם. ראשית התנער מהעצלות שביקש היצר להכשילו בה, ובשארית כוחותיו התרומם ממקומו ליטול את הספר מהארון.

רבי דן הוסיף על כך הרגש נפלא, שמכאן נוכל ללמוד עד כמה מנסה היצר להכשיל את האדם בכל דרך ובכל אופן העומד לרשותו. הרי ה'חפץ חיים' היה מרא דכולא תלמודא, אשר גם אם לבסוף לא היה מתגבר לקום לקחת את הספר מהארון, מן הסתם היה מסתדר גם בלי זה על סמך זכרונו האישי, אלא שהיתה חסרה לו מעט בהירות, בכך שלא היה רואה את הדברים בכתובים.

מוצאים אנו דברים נוראים ויסודיים בדברי המדרש (תנחומא כי תשא פרשה י), בענין בניית המשכן:

כאשר צווה הקדוש ברוך הוא את משה רבינו לומר לבני ישראל "ועשו לי מקדש", נבהל משה ונרתע לאחוריו, וטען לפני הקדוש ברוך הוא: כיצד יכולים הם בני ישראל, בני אדם הקרוצים מחומר להקים משכן לשכינה? "רבנו של עולם", אמר משה, "הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך?!...!"

אך הקדוש ברוך הוא דחה מכל וכל את טענתו, ואמר לו: "משה! לא כשם שאתה סבור. אלא עשרים קרש בצפון, עשרים בדרום, שמונה במערב ושמונה במזרח, ואצמצם שכינה שלי ואשכן ביניהם, וכתוב 'ונועדתי לך שם ודברתי!'!"

מה הפשט בדברי המדרש הללו?

כתוב כאן יסוד במלחמת היצר שאמרנו: הנה ברגע הראשון משה רבינו נבהל לשמע הצווי, הוא נרתע לאחוריו. כי באמת הדבר מפליא, כיצד יתכן שבני אדם יהיו מסוגלים לייצר בידיהם מעון לשכינה? - 'הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך'? אבל הקדוש ברוך הוא אינו מקבל פליאה זו, ומשיב למשה נכוחה: 'לא כשם שאתה סבור!' אני כן מצפה מכלל ישראל שיעשו את מה שביכולתם לעשות, לא מעבר לכך. הרי 'עשרים קרש בצפון, עשרים בדרום, שמונה במערב ובמזרח' - הם מסוגלים לעשות, את זה אני מצפה שיעשו! מכאן ואילך זה כבר אינו עניינם, אם הקדוש ברוך הוא יצמצם שכינתו שם אם לאו. הם צריכים לעשות את שלהם, והוא כבר ישלים את חלקו כשישרה שכינתו בתוכם.

בחובו של מדרש זה טמונה התשובה הנכונה, אותה אמור האדם להשיב ליצרו כאשר הוא בא להסיתו או לקררו משקידת התורה, מקיום מצוה או משמירת קבלה והנהגה טובה שקבל על עצמו. הוא בא בטענות שונות של קושי, עייפות, טרחה וכדומה; "בין כך לא תצליח", "הרי אין לך סכוי לדעת את כל המסכת", "בכל מקרה הקבלה הזאת תחזיק רק עד מחר", ועוד כהנה וכהנה.

כאן יש לנקוט בתוכן התשובה שענה הקדוש ברוך הוא למשה, וללחום עמו נגד היצר. מה אתה טוען - איני יכול? איני מסוגל? אין בכוחותי לעמוד בכך? טעות מרה היא בידך! 'לא כפי שאתה סבור!' מה שנדרש ממני לעשות זה רק את הצעד הראשון, את ההתנערות

אילו לא הייתי מתיישב מראש, צועד צעד אחר צעד בנתינת השיבות לכל מאמץ קטן כגדול, הייתי הולך וגדל כאחד הגדולים אשר בארץ

הספר או להסתמך על הזכרון.

"תוך כדי הרהורים לכאן ולכאן, לפתע חשתי כי השמיכה מכבידה עלי לקום, וגם הכובד הזה נכנס לעצם השיקולים שלי. אם לצאת מתוך השמיכה המחממת אל הצניחה החורפית המורגשת בחלל החדר כדי לקום לעין ברשב"א בפנים, או להישאר בתוכה ולהסתמך על הזכרון בלבד. לכן הדבר הראשון שעשיתי - דחיתי את השמיכה מעלי, שהיא לא תהווה צד בשקולים שלי. לאחר מכן כבר יכלתי לדון עניינית מבלי שקולים צדדיים אחרים אם אכן לקום או לא..."

כמדומני שכל מילה גורעת מול עוצמה של ספור כזה!

אלו הן דגמאות קלות כיצד גדולי ישראל התמודדו עם יצרם, וכיצד אכן זכו להגשים את רצונותיהם. את ההתנערות הראשונה עשו מעצמם, את השאר הם סמכו בלב רגוע ובטוח על הקדוש ברוך הוא שישלים את חלקו, ואכן הם זכו שהוענק להם משמים שפע מיוחד וסיעתא דשמיא להצליח.

ידיד נעוריו של הרב מטשעבין שהתמוגג בבכי

ספר לי ידידי, הגאון רבי זונדל שטרן שליט"א, כי הוא היה פעם עד למקרה מצמרר שהותיר בו רשם בל ימחה:

לפני כחמישים שנה הגיע עולה חדש מרוסיה. בשנים ההן רוסיה היתה עדיין תחת השלטון הקומוניסטי העריץ והאכזר, סגורה ומסוגרת, אין יוצא ואין בא. אך הוא הצליח בדרך לא דרך להסתנן בגפו מגבולות המדינה, ולשים את פעמיו לכוון ארץ ישראל.

השמועה על בואו של איש יהודי מרוסיה, הגיעה לאזניהם של ילדי ירושלים. הם ששמעו תמיד ספורי אימים על הנעשה אז ברוסיה מאחורי מסך הברזל, על מניעת שמירת התורה והמצוות בריש גלי ועל הדיכוי האלים של כל סממן יהודי, היו בטוחים כי בא לכאן יהודי מחוסר איברים, פצוע ולמוד סבל, והסתקרנו לראות כיצד הוא נראה. המונים התאספו סביבו ושאלוהו שאלות שונות ומשונות, לחלקן הוא השיב ואת חלקן דחה.

בהגיעו לארץ הוא היה בודד ממש, ללא מכרים וקרובים, והתגורר לבדו בדירת חדר בבתי הונגריין בירושלים. היו מבני הישיבות שעלו אליו מדי פעם בפעם לבקרו ולעודד את רוחו, ביניהם רבי זונדל עצמו.

באחת השיחות ששוחחו עמו הבחורים אודות מה שעבר עליו מילדות, הוא סיפר בתוך הדברים כי היה לו חבר נעורים כשרוני

אך גם את זאת, את מעט הבהירות שהיתה נוספת לו, אם היה רואה את הדברים מאירים מתוך הכתב, ביקש היצר הרע למנוע ממנו. גם על דבר כה קטן ושולי מנסה היצר הרע להלחם עם האדם בכל כחותיו. משום שכל פעולת כשלון שמצליח היצר להכשיל בה את האדם, אפילו הפחותה והקטנה ביותר, עבורו זהו רווח עצום!

במשפחתנו מסופר על הסבא, מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, רבה של ירושלים, כי בהגיעו לגבורות, וכבר נמנה אז בין גדולי ומאורי הדור ומקברניטי היהדות החרדית בארץ הוקדש, נאנח לרגע קט ואמר: "אוי! כבר עברו שמונים שנה ועדיין אינני יודע ללמוד..." אולם כעבור רגע כמימרא התעשת, לבש כוחות מחדשים ואמר: "נו, הרי אפשר להתחיל ללמוד מהרגע!"

גם בגיל שמונים אין מתיישבים, אם עדיין אין יודעים ללמוד, אז מתחילים כעת, בזה הרגע! בתקיפות, בלי פשרות ובלי הנחות!

אחד מתלמידי החכמים סיפר סיפור דומה, כי ראה פעם את המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל לעת זקנותו, עולה את המדרגות להיכל הישיבה. לפתע נעצר ומפיו נפלטה האמרה: "אין האב נישט קיין כח" ["אין לי כח"].

אולם לאחר רגעים ספורים לבש רוח גבורה, וסנט בעצמו בנימת תוכחה נוקבת: "אתה לא יכול? אתה לא רוצה!"... הניע את גופו בתנופה, ובהתאמצות וזריזות הלך צעד אחר צעד להגיע אל מקומו בהיכל הישיבה.

על ידי ספור נפלא זה, דבריו של מרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל, שהשמיע על המשגיח זצ"ל, לובשים צורה, מוארים ומוסברים היטב. כה היו דבריו הנוקבים:

"גזע ישישים עלה מבבל ועמו ספר מלחמות. כל מי שהכיר את המשגיח, ראה שאף שהיה אדם כל כך חלש, עם כל זאת - באיזו גבורה נלחם את מלחמת היצר, אדם בן שבעים ושמונים שנה שלא ילך לנוח ביום, אף פעם, אפילו לא בשבת. איני יודע אם היה פעם דבר כזה! אדם חלש שהגבורה שלו כה איתנה, עמו ספר מלחמות. הוא לוחם במלחמת היצר וחיליו ביד חזקה".

מקרה מופעים שמעתי מדודתי, הרבנית עטיל פלצינסקי שתחי', בת זקוניו של הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל, אודות בעלה הגדול הגאון רבי אליעזר פלצינסקי זצ"ל, ראש ישיבת 'בית אריה', בו ראתה בעיניה את המלחמה העקשת שלו עם יצרו:

באחד הלילות הירושלמים הקרים, התעוררה הרבנית משנתה ושמה לב כי בעלה רבי אליעזר משליך מעליו את השמיכה המחממת את גופו בתנועת דחייה מסויימת. היא התעניינה אצלו לפשר הדבר.

רבי אליעזר השיב תשובה מדהימה: "במהלך הלילה עלה במחי חדוש נפלא, המבוסס על לשון הרשב"א במקום פלוני, אלא שלא הייתי בטוח אם אכן כך היא לשונו המדוייקת או שמא זכרוני מטעה אותי. דנתי ביני לבין עצמי אם כדאי לטרוח לקום כדי לעיין בפנים

יום אחד הגיע אלי אדם בעל תפקיד בכיר בפוליטיקה הישראלית. אותו אדם פרש על השולחן מפות ושרטוטים, והסביר לי בלהט עד כמה מסוכן להחזיר את השטחים המדוברים. הוא התחנן בפני: "זוהי סכנת נפשות ממש! מקום זה הנו אסטרטגי, ואסור בשום פנים ואופן לוותר עליו! אתה צריך לעמוד כצור איתן"...

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א, על נגיעות אישיות שהופכות דעתו של האדם

"שָׁמַן זֵית זֶךְ כְּתִית לְמֵאוֹר" (שמות כ"ז, כ')

כדי שיוכלו להפוך ל"שמן זית זך כתיית למאור", עוברים הזיתים תהליך ארוך ולא פשוט: כותנים אותם, כותשים אותם, הם סופגים מכות ונלחצים... עוברים עליהם קשיים, משברים וניסיונות לא פשוטים, אך מה התוצאה? הם מתרוממים, משתבחים ונעשים שמן זית זך. או אז זוכים הם שישתמשו בהם להדלקת המנורה בבית המקדש, שימשחו בהם את כלי המקדש, את הכהן הגדול ואת המלך. אף האדם עובר לעתים "כתיית וכתיש" וסופג מכות, אך תהליך זה מיועד לרוממו ולהשביחו.

הרב שהתבייש - יצליח!

רבה של אחת מעיירות אירופה נפטר. הרב היה תלמיד חכם גדול, ואנשי העיירה חפשו רב חדש, שיוכל למלא בהצלחה את מקומו של רבם הנערץ. רבים חפצו לזכות במשרה הנכספת, אך לאחר ברורים ודרשות, נותרו רק שני מועמדים. אחד המועמדים היה חסידו של אדמו"ר מסוויים, שחלק מאנשי המקום היו אף הם בני עדתו. שני המועמדים הוזמנו לדרוש בשבת לפני הקהל. הרב החסיד דרש דרשה נפלאה, שפתיים יישק, והפגין בקיאות וכושר דיבור נפלאים. ואלו משנהו, שהיה שוקד תמיד על תלמודו ולא הורגל בנשיאת דרשות, גמגם מעט בתחילת דרשתו מחמת אימת הצבור. גיחוכים וצחקוקים נשמעו מכוון ריקנים שבקהל, ועל אף שהשתקו בתוקף, נגרמה לרב בושה גדולה, ואת המושך דרשתו נשא בשפלות רוח. לאחר השבת הגיעו החסידים, אנשי המקום, אל האדמו"ר. בשמחה גדולה תארו הם בפניו את ההצלחה שנחל הרב החסיד. "אין ספק" - הם אמרו לאדמו"ר - "שהרב המועדף עלינו ייבחר, ובפרט שהרב האחר גמגם, ונחל בושה גדולה"...

שמע זאת הרבי, ולהפתעת כל הנוכחים אמר: "אם הרב השני נחל בושה גדולה בעיצומה של דרשתו, אות היא שה' יתברך יהיה אתו, ויעלה מעלה מעלה, כפי שאומר שלמה המלך ע"ה במשלי (ג', י"ב), 'כי את אשר יאהב ה' יוכיח'". ובאמת כך היה, דווקא אותו רב, שנחל בושה בעת דרשתו, הוכתר לרב העיירה.

לעולם אל יתייאש אדם מנפילות, לפי שדווקא הנפילה מהווה סימן שהקב"ה חפץ בו, ועתיד להעלותו ולרוממו מעלה מעלה.

הלעג - מתנה משמים

מסופר על ה'חפץ חיים' זצ"ל, שיום אחד עלה במדרגות, ולפתע החליק ונפל מחמת קליפה שהושלכה שם. אנשים ריקנים שנכחו במקום, ולא ידעו שהנופל הנו ה'חפץ חיים', גחכו למראה הזקן שנפל אפיים ארצה מולם.

ה'חפץ חיים' קם, ראה את לעגם ושמח שמחה גדולה...

שאלוהו תלמידיו: "רבנו, לשמחה מה זו עושה?"

אמר להם ה'חפץ חיים': "היום קבלתי מתנה מן השמים - אנשים לעגו לי בעת שנפלתי ברחוב... הצער הזה הוא כפרה גדולה, ואיך לא אשמח?"

ישמע חכם ויוסף לקח!

"וְנִתְּנָה אֶל חֲשׂוֹן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאוֹרִים וְאֶת הַתְּמִים... וְנִשָּׂא אֶהְרֵן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לְבָבוֹ לְפָנָי ה' תְּמִיד" (שמות כ"ח, ל')

תשובה אמתית - רק מאורים ותומים

פרש רש"י: "את משפט בני ישראל - דבר שהם נשפטים ונוכחים על

ידו, אם לעשות דבר או לא לעשות".

ובגמרא (יומא עג ע"א) אמרו: "אורים ותומים - אורים שמאירין את דבריהם, תומים שמשלימין את דבריהם". אנחנו מוצאים, שהנביאים ומלכי ישראל שאלו באורים ותומים ולא סמכו על חכמתם, על אף שהייתה גדולה מאד.

נאמר על יהושע בן נון (במדבר כ"ז, כ"א): "ולפני אלעזר הכהן יעמד, ושאל לו במשפט האורים לפני ה', על פיו יצאו ועל פיו יבאו, הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה".

גם חלוקת הארץ לנחלות השבטים נעשתה על פי אורים ותומים. שמואל הנביא בחר בשאול המלך על פי האורים ותומים. ודוד המלך שאל באורים ותומים בכל ענייני המלחמה, כגון: "האעלה באחת ערי יהודה? ויאמר ה' אליו, עלה. ויאמר דוד, אנה אעלה? ויאמר חברנה" (שמואל ב' ב', א').

גם לגבי סיבת הרעב הכבד, אשר בא על ישראל, שאל דוד באורים ותומים ונענה על ידיהם (שמואל ב' כ"א, א'): "אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים".

כאשר שאלו ישראל באורים ותומים, קבלו את התשובה האלוקית, האמתית. באופן זה התבררו שאלותיהם, ועל פיו נעשו כל ענייני הצבור החשובים בעם ישראל.

כאשר אדם מחליט בעצמו, על פי חכמתו, עלול הוא לסטות מן האמת סטייה גדולה וחמורה. וכל כך למה? - מחמת הנגיעה האישית.

כל כוחות השכל משועבדים לנגיעה

הסבא מנובהרדוק, רבי יוסף יוזל הורביץ זצ"ל, בספרו 'מדרגת האדם' (חלק דרכי התשובה) מזהיר מפני ההשפעה הגדולה וההרסנית של הנגיעה האישית, וזו לשונו:

"ועד כמה עלול להיות מטעה חשבון האדם בענייני השלמות, בגלל נגיעה דקה מן הדקה, שבכוחה להשפיע אפילו על האנשים הגדולים ביותר, ולמצוא טענות לצד הנגיעה..."

"כן בכל עניני התורה, אם יבקש שמה האדם עם נגיעתו, אף אם ישוטט בכל רוחב ועומק של התורה, לא ישאב ממנה רק לפי מדת כלי נגיעתו. כי זה כח הנגיעה וגבורתה, להטות כל כלי המח, שיעבדו למה שנוטה, עד שכל כוחות השכל ודרכי החכמה משועבדים מאהבה לעשות רצון הנגיעה, ומלקט כל הסיבות והטענות אשר נוטים אל הנגיעה, וסר ומתרחק מכל מה שנותן לפקפק ולספק בדבר, מה שלא יפה לנגיעה שלו, עד שלפעמים נפגוש הפכיות באדם אחד, ושניהם נולדו מהנגיעה עצמה..."

"כה עושה הנגיעה את האדם להפכפך, ולאיש של סתירות והפיכות, אל איזה צד שרוח הנגיעה הולכת, שמה הולכים אחריו השכל וחייליו, ולא יוכל למצוא מהתורה יותר מרצון הנגיעה, יען כי לא יוכל להוציא ראשו חוץ מחוג הנגיעה..."

יכול אדם לחיות את כל חייו סביב תורה ויראת שמים, אך אם יש לו נגיעה דקה - הכל מוטה בעקבותיה. הוא ימצא "ראיות" המצדיקות את שיטתו בכל התורה כולה. את מה שמתאים לו הוא ייקח, ואת מה שלא מתאים לו הוא יעוות על פי הנגיעה...

הנגיעה מונעת מן האדם לכוון את עצמו לפי דרך התורה, היא גורמת לאדם להיסחף ללא שליטה שכלית כלל.

אתה יכול להראות לו הוכחות ברורות ופשוטות, שסותרות את דרכו, אך גם אם פיקח גדול הוא, מתקיים בו "השוחד יעוור עיני חכמים". הנגיעה פועלת כמו שוחד גדול, היא מעוותת את העיניים ומשבשת את השכל.

כיון שכך, כח הנגיעה עלול לשבש את כל מערך החיים של האדם. גם אם ירצה להגיע למטרה מסוימת, הוא יגיע למטרה שונה לחלוטין, מכיון שהנגיעה היא המובילה אותו אחריה.

אינטרס אישי - מחמת סיבות פוליטיות

כמו עיני נוכחתי בהתגשמות דברי הסבא זצ"ל - "...עד שלפעמים נפגש הפכיות באדם אחד, ושניהם נולדו מהנגיעה עצמה", ומעשה שהיה כך היה:

יום אחד הגיע אלי אדם בעל תפקיד בכיר בפוליטיקה הישראלית. היה זה בעיצומם של דיונים על החזרת שטחים. אותו אדם פרש על השולחן מפות ושרטוטים, והסביר לי בלהט עד כמה מסוכן להחזיר את השטחים המדוברים. הוא התחנן בפני: "הרב אלבז, זוהי סכנת נפשות ממש! מקום זה הינו אסטרטגי, ואסור בשום פנים ואופן לוותר עליו! אתה צריך לעמוד כצור איתן, ואתה חייב להראות לרב עובדיה יוסף, שהחזרת השטחים מסכנת את המדינה כולה!".

חלפו שנתיים-שלוש, מיקומו הפוליטי של אותו אדם השתנה קצת... בתפקידו החדש הייתה לו האפשרות להחליט בנושא רגיש זה. האינטרס האישי שלו היה, מחמת סיבות פוליטיות, להחזיר את השטחים המדוברים. על כן, אף על פי שהגיעו אליו שליחים מודאגים, עם מפות ושרטוטים, הזהירו אותו על כך, שזהו מקום אסטרטגי שאסור להחזירו בשום אופן, והתחננו לפניו שיעמוד כסלע חזק, ואף הרב עובדיה זצ"ל בעצמו התחנן שלא יעשה זאת, הוא לא שמע... הוא הצהיר, שאין שום בעיה בהחזרת השטחים... ולמה?

כי כך דרשה הנגיעה האישית.

יכול אדם להצהיר הצהרות נלהבות, ולמחרת היום הוא בעצמו עשוי להצהיר בדיוק באותו להט הצהרות הפוכות לחלוטין... שום דבר לא השתנה במציאות, שום דבר לא השתנה מבחינה הלכתית, מה כן השתנה? - הנגיעה. כל אחת מההצהרות הנלהבות, הסותרות, נוצרה מחמת נגיעה, והאדם אפילו לא שם לב לשעבוד שהוא משעבד לו...

תפח נפשם של מקבלי שוחד

השוחד הוא מן הנגיעות הקשות ביותר, התורה הקדושה מעידה (דברים ט"ז, י"ט): "כי השוחד יעוור עיני חכמים, ויסלף דברי צדיקים". אף אם יאמר אדם לעצמו: "אקח את השוחד, ואשפוט דין אמת", לא יוכל לעשות זאת. נגיעת השוחד מעוותת את עיניו, ואין הוא רואה את האמת. מאחר שנטל שוחד, מסלפת הנגיעה את דבריו בעל כרחו.

הגמרא (כתבות קה ע"ב) מביאה את המעשה ברבי ישמעאל ברבי

עמהן נאלץ להתמודד עמדו לו בעוכריו, וגרמו לו להיות בבחינת אנוס. אך לענייננו נתן להסיק וללמוד, כמה קרובה היא הדרך בין השארות עם הארץ לבין הצמיחה הגדולה של הגאון מטשעבין. כל ההבדל הוא רק הגברת הרצון, השאיפות והתקוות. כמה צער יש לו לאדם, כשנוכח לאחר שנים מה הוא החמיץ.

כשבאתי פעם אל ביתו של הגאון רבי צבי מרקוביץ זצ"ל, רבה של העיר רמת-גן וראש ישיבת קרלין, יחד עם בני שהגיע לעול מצוות, הוא דבר אתנו אודות הסיעתא דשמיא שמלוה את האדם ברגע שמקבל על עצמו עול תורה ומצוות.

הוא דימה זאת למצוות פריקה וטעינה:

בשולחן ערוך (חשן משפט סימן רעב סעיף ז) ישנה הלכה פסוקה, שכאשר אדם מוצא את בהמת חברו רבוצה, מוטלת עליו מצווה לפרוק מעליה את משאותיה ולטעין אותה מחדש. אך אם בעל הבהמה היה הולך ויושב לו ואומר לזה שפגע בו, 'הואיל ועליך מוטלת המצווה, אם רצונך לפרוק פרוק לבדך', הרי הוא פטור, שנאמר "עזוב תעזוב עמו". המצווה היא לסייע יחד אתו אך לא לעשות את העבודה תחתיו!

"כן הדבר גם בנוגע לסיעתא דשמיא", אמר רבי צבי. "כאשר האדם אינו עושה דבר אלא יושב ומצפה שתהיה לו סיעתא דשמיא מלמעלה, שהיא תפעל את פעולתה במקומו, תגדל ותרום אותו במעלות התורה, אינו אלא טועה! היא לא תבוא לעולם! רק אם האדם מתחיל בפעולה, ועושה את מרבית ההשתדלויות מצדו, אזי הקדוש ברוך הוא משלים כנגדו!"

כלל זה נקוט בידך, תתחיל ללמוד ולבסוף תצליח!

(קטעים נבחרים מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

ומתמיד במיוחד, שהכל נבאו לו כי עתידו לגדולות, אך הוסיף בצער: "מי יודע באיזו פינה ברוסיה הגדולה הוא השיב את נשמתו למרומים במצב קשה שכזה".

הבחורים התעניינו לשמו של אותו בחור, ולתדהמתם הוא השיב שקראו לו "דוב בעריש וידנפלד". מיד הבינו הבחורים במי המדובר. הן זה שמו המקודש והנערץ של אחד מבחירי גאוני התורה שבדור, שר התורה, מרן הגאון בעל ה'דובב מישרים' מטשעבין זצ"ל. הם השיבו לו כי הוא חי וקיים כאן בארץ הקדש, ואדרבה זרח שמשו לתהילה, ביתו הפך לתל תלפיות לדורשי תורה והלכה, ושמו נישא בהערצה מופלגת בפי כל.

לשמע הדברים השתנה מראהו של האיש ללא היכר. היה נראה עליו כי הוא מזועזע עמוקות, לבו נשבר לרסיסים. לפתע פרץ בבכי סוער ואמר בקול מתייפה: "אי, אי, בעריש?! הלא היינו חברים כה טובים בילדותנו... ראו מה יצא ממני ומה יצא ממנו...".

כך במשך זמן ארוך התמוגג בבכי, וככל שניסו להרגיעו בכך ובכה ולא נחה דעתו. תחושת ההחמצה שחש הלה באותם רגעים - חשו אותה היטב באוויר, הצער והעצב שאחזו בו המיסו כל לב.

משנרגע מעט, ניסה להסביר לבחורים את שורש הכאב. "הרי עברנו בשווה את אותן המהמורות; עניות, חולי ושלטון רשע שעמד על קדקדנו ומנע מאתנו לשמור תורה ומצוות בריש גלי. למרות כן, ראו עד להיכן הוא הצליח להגיע! מכאן אני מסיק כמה היתה הדרך קרובה עבורי כדי לזכות להיות גדול הדור כמותו. אילו לא הייתי מתייאש מראש, צועד צעד אחר צעד בנתינת חשיבות לכל מאמץ קטן כגדול, הייתי הולך וגדל כאחד הגדולים אשר בארץ. אלא שאז בתחילת הדרך התעצלתי. כעת זה כבר מאוחר מדי, ותחושת ההחמצה כואבת וצורבת".

יתכן שבמקרה של האיש הזה, ההרפתקאות והמלחמות הקשות

מובן שהצעתו הנדיבה גרמה לי התרגשות והתלהבות גדולה. לפי הערכתי היתה תרומה בסדר גודל כזה עשויה להבטיח את עתידו של כל המפעל לנצח. אולם, כאשר עמדתי לבקש ממנו לסדר חוזה עם חתימה מחייבת, צף ועלה בזכרוני הסיפור הנ"ל עם מרן, והבנתו, כי גם אדם זה לא יוכל להקדיש את כל הונו לצדקה.

אמרתיו לו, שכוונתו להקדיש את כל הונו למפעל קדוש היא רצויה וראויה להערכה, אבל אינני רוצה שיעשה זאת עכשיו. אלא לאחר מאה ועשרים. תעניק לנו את הונך בצוואתך - אמרתי, ואילו עכשיו איני מבקש שתתרום אלא סכום לא גדול, עבור בית אחד בשדה חמד. את בקשתו זו הוא עשה מיד במקום.

רצונו הראשון, להעניק לנו את כל נכסיו, אכן לא יצא לפועל... אחרי שהתרגשות הגדולה עברה ממנו - נשכח הכל. רק הודות למה שלמדתי ממרן, זכיתי וזיכיתי את האיש בדבר שהוא היה מסוגל לעשות.

(מתוך "במחיצתם")

גם לאחר שעבר זמן רב, הייתי מלא השתוממות, כיצד לא עלה על דעתי דבר זה, שכעת במבט לאחור נראה כל כך הגיוני וברור... אלא שכך היא דרכה של תורה. עד שלא בא החכם, הכל סתום ומכוסה וכולם מגששים באפילה, ואילו לאחר שבא החכם והאיר את הדרך, הכל ברור ופשוט...

תפסת מרובה לא תפסת

דבריו היסודיים של מרן באותה שעה, שאדם אינו מסוגל לתת לזולת את כל הונו, ועדיף שיתחייב סכום שהוא לפי כוחותיו, היו עבורי לימוד חשוב, ועשיתי בו שימוש הלכה למעשה. הכרתי אדם עשיר שהיה קמזן גדול. לאחר פטירת אשתו פגשתי אותו בשעה של חולשת הדעת, ובהשתפכות הנפש הוא אמר לי, שהחיים הם הבל הבלים, ולכן הוא מוכן לתת לי את מה שביקשתי ממנו בעבר, והוא מקדיש את כל נכסיו למוסדות שבכפר הנוער "שדה חמד".

כשהצטרפתי למבחנים. חששתי מאוד ופחדתי. אין סיכוי! למה אתה מתחיל? לבסוף הכרזתי לעצמי; אני קופץ למים. ברוך השם, לרגע אני לא מתחרט. ואם אני יכול. כל אחד יכול!

סדרת שיחות עם אנשים מופלאים הנבחרים על המסכתות

הרה"ח ר' אהרן כהן

כל אחד יכול!

תגובות רבות מגיעות לתיבת המייל שלי בכל פעם שאני מפרסם מאמר נוסף בסדרת השיחות עם נבחני 'דרשו'. בפעמים האחרונות פירסמתי שיחה עם נבחנים העמלים למלאכתם במשך היום, ובד בבד אינם עושים הנחות לעצמם בקביעת 'עיתים לתורה', ולוקחים חלק מלא ופעיל במסלולי 'דרשו' השונים תוך כדי שהם נבחנים בהצלחה מרובה על חלקים נרחבים בש"ס ובשו"ע. אחת התגובות שקיבלתי למאמר האחרון הייתה גם מיהודי היקר הנהנה מגיע כפיו, וכך הוא כתב לי:

"אני עובד כל היום בעבודה קשה ולאחרונה החל מחודש תשרי התחלתי להיבחן ב'דרשו' ואני חייב להודות בפה מלא - "החיים שלי קיבלו צורה אחרת", וזאת למרות שתמיד הקפדתי על לימוד כל יום... ובאופן כללי, נראה לי שיש עוד הרבה יהודים כמוני, שמצד אחד לא זכו לשבת בהיכל התורה כל היום ומצד שני הם זוכים להבחן ב'דרשו' ובוודאי היו שמחים שתמשיך לפרסם שיחות מלאות עידוד וחיזוק גם ל'בעלי בתים' כמונו."

כחמשן לתגובה המדברת בעד עצמה, נשוחח השבוע עם הרב ברוך. כ. מבני ברק לשמוע וללמוד ממנו איך עושים את זה? האמת, לא מיד הוא הסכים לשתף אותנו בסיפורו. אך משקיבלנו על עצמנו לטשטש את שמו ושאר פרטים מזהים, הסכים לתועלת הקוראים החשובים לענות על שאלותינו.

כל אחד יכול! שלש מיילים פשוטות אלו, חזרו על עצמם כמה פעמים במהלך השיחה מיוחדת. כמי שמנסה להעביר ולהחדיר את המסר הפשוט והדי-קליט. ולמען האמת, העובדה שההכרזה מגיעה עם 'קבלות' בשטח מהווה בהחלט קריאת השכמה לכולנו....

• **ממתי אתה לומד את ה'דף היומי'?** וממתי התחלת להבחן ב'דרשו'? ברוך השם כבר במחזור הקודם זכיתי ללמוד ולעבור על הש"ס יחד עם רבבות אלפי ישראל לומדי ה'דף היומי', וכך גם במחזור הנוכחי. השנה במוצאי שמחת התורה במהלך ה'שטיידיגע תורה' המסורתית בחצר הקודש בעלזא, לצד הדבר חיזוק בעניין 'קביעות עתים לתורה' הוסיף מו"ר כ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א וציין את חשיבות הלימוד בתכנית ומסגרת של לימוד וחזרות יחד עם מבחנים. כך החלטתי שהגיע הזמן להתקדם ולהצטרף למבחנים.

• **ככה פשוט. ניגשת למוקד המבחן והצטרפת למבחנים עם המלגות?** כן ולא... הוא נשמע מחויך. עדיין לא קבלתי שום מילגה כספית.

כשהאמת, הוא משתף. אני לא יודע בכלל, מה התנאים וכמה חודשים צריך לעשות את המבחן עד שמצטרפים למקבלי המלגות. אך העניין הוא לא הכסף. הרעיון הוא לזכות ללמוד ולזכור את הלימוד! אליבא דאמת, הוא מתרצן, שווה לי לשלם ל'דרשו' כסף על הכנת המבחנים שיגרמו לי להמשיך להתקדם כפי שזכיתי להתקדם כבר בחודשים האחרונים.

• **אז מה כן התחלת לעשות? בקשנו להבין.**

ישבתי לעצמי ובדקתי את הנתונים. עד אז, הייתי לומד כל יום את הגמרא יחד פירוש תוספות. די מהר קלטתי שלפי הנתונים שלי, לא אצליח לעמוד בלחזור ולהבחן גם על תוס'. ולכן, לעת עתה אני לומד את הדף ללא התוס' והוספתי במקום הרבה חזרות על הלימוד.

• **מהו סדר הלימוד שלך?**

אני לומד כל יום פעמיים את הדף על-הבוקר לפני העבודה בראש רענן, כשהפעם הראשונה איטית יותר והשניה מהירה יותר, ובשתיהן אני לומד בפנים עם פירוש רש"י להבנה ברורה. בסיום השבוע, אני מקדיש את ימי שישי ושבתי לחזרה נוספת על החומר השבועי, כשאני עובר שוב עוד שתי פעמים על כל החומר.

• **אחרי זה, אתה ניגש למבחן?**

לא... הוא קוטע בחדות. יכול להיות שיש אנשים שזה מספיק להם למבחן. בשבילי, זה לא מספיק. אני משתדל מאוד במשך החודש למלא את הימים, ולנצל כאלו שאין לי עבודה בהם, ללמוד ולחזור על כל החומר החודשי, כשהמטרה היא להספיק ללמוד את כל החומר עד שבוע המבחן. כך יוצא שאני מתקדם יותר מהר מקצב ה'דף היומי'. והשבוע האחרון מיועד לחזרות נוספות;

בתחילת השבוע, ראשון עד שלישי אני חוזר שוב שתי פעמים

אחרי מספר ימים נקלע השכן לסניף הבנק שלו, ושם גילה את דבר התעלומה: התברר, כי הפועל הערבי חומד הממון, ניסה להוסיף אפס בסכום השיק, בניסיון להעלות את סכום השיק ל-200,000 שקלים

איך כל אחד יכול להפוך לפרוטקציונר?

והאחוה. אחד הכלים היעילים ביותר להרבות בשלום ובאחוה, הוא לאמץ את הגישה הוותרנית, להחליט על הצטרפות לקבוצת הפרוטקציונרים, לקבוע בלבנו כי אנחנו בורחים מכל מחלוקת ומעדיפים עליה את השלום, גם אם נצטרך לוותר...

בפעם הבאה שמישהו יעקוף אותנו בתור, ינצל אותנו שלא כדין, יחסום לנו את האור או האויר או אפילו יתמקם לנו בחניה - נוכל לעמוד עליו בכל חומר הדין ולהיות צודקים, אבל הרבה יותר כדאי להיות חכמים:

לוותר, להבליג, לעבור הלאה. אולי לרגע נראה חלשים בעיני הסביבה, אך ברגע הבא יפתחו למעלה כל ספרי חובותינו, ויימחקו עמודים שלמים בלי הינד עפעף. אז אולי ההוא יתמקם שוב בחניה, ונכון לגמרי שהוא פגע בי כל כך עד כדי שברור שלא אסייע לו, ואולי החדר שהשכן יוסיף יסתיר לי את האור - אבל הרבה יותר כדאי מכל אלה הוא להפוך לפרוטקציונר!

פרוטקציונר בעיריה מוחקים לו דו"חות חניה. פרוטקציונר במשטרה מוחקים לו עבירות תנועה. פרוטקציונר בחיים - מוחקים לו את כל פשעיו, ברגע אחד של ויתור בגבורה!
מהיום, אני פרוטקציונר!

להאשים או לתמוך?

האיש היה סוחר מוכר היטב בקרב סוחריו ורשה, ושמעו יצא למרחוק גם בקרב הסוחרים בערים הסמוכות. הוא נחשב אדם ישר ורא

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

‘יְעִשִׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן’ (שמות כ"ח, ב)

בחיי היום יום, יש סביבנו קבוצות רבות של אנשים, מכל מיני סוגים. יש את המצליחנים, יש את הנכשלים, יש את הזרזים ויש גם עצלנים. יש מוערכים יותר ומוערכים פחות, ויש קבוצה נוספת, מוצלחת במיוחד, קוראים לה קבוצת 'הפרוטקציונרים'.

זה זן מיוחד של אנשים, שהכל מסתדר להם כמעט מעצמו: הם מוצאים עבודה בקלות, יש להם חברים בכל מקום משפיע, הם מסודרים במוסדות החינוך, וגם בבית הכנסת מתקבלים בכבוד. הדובדבן שבקצפת, הוא כשהם מקבלים דו"ח תנועה או דו"ח חניה. הם אפילו לא מתרגשים, רק שולחים אותו לאיש הקשר, וברגע אחד הדו"ח איננו. בקיצור, פרוטקציונרים...

בשמים, אין הרבה פרוטקציונרים. הכל שוים, נידונים לפי מעשיהם וזוכים לפי זכויותיהם. אבל יש דווקא קבוצה אחת, קבוצת עילית מיוחדת, שחבריה פרוטקציונרים גם בשמים. מוחקים להם דו"חות, סוגרים להם תיקים, מעבירים הלאה את חטאיהם. פרוטקציונרים של ממש, אבל בשמים - במקום בו הכי כדאי להיות פרוטקציונר... איך נכנסים לקבוצה הזו? זה אפשרי לכל שם משפחה, מכל ארץ מוצא, ובכל מצב כלכלי. קבוצת הפרוטקציונרים בשמים הינה קבוצת הוותרנים. אלה שמבליגים, שמוותרים, שלא עומדים על שלהם, שיודעים לוותר על הזכויות המגיעות להם...

זוהי קבוצת הפרוטקציונרים בשמי מעל. הסכיתו ושמעו לגילוי הז"ל: 'המעביר על מידותיו' - אדם המוותר על המגיע לו ומעביר הלאה פגיעות שנעשו כנגדו, 'מעבירין לו על כל פשעיו' - גם בשמים מעבירים הלאה את חטאיו, מדלגים על חטאיו בקלילות ועוברים לדון בזכויותיו...

רגע, זה יתכן? הרי אדם נידון בכל יום? הרי בשמים לא מפספסים אף ראייה או דיבור שלנו, ועוקבים בדריכות אחרי מעשינו כי 'על כל אלה יביאך האלוקים במשפט'! נכון, רק אם גם אנחנו כאלה שעומדים על שורת הדין ומדקדקים במה שנעשה כנגדנו. אבל אם אנחנו וותרנים, עברנו למחלקת הפרוטקציונרים, אלה שמחליקים את חטאיהם באלגנטיות...

בפרשת השבוע, אנו עוסקים בבגדי הכהונה, אותם לבשו אהרן ובניו. אהרן הכהן היה במהותו אוהב שלום ורודף שלום, איש שהקרין סביבו שלום, ניסה להשכין שלום, פעל בכל דרך להגברת השלום

מאוד, ואף שהיה מדובר בסכום הכסף שנועד לנישואיו, רבי בנימין לא התמקד בהפסד הכואב, אלא ביהודי האומלל שנאנק גם הוא... כאילו שכח רבי בנימין שהסוחר הוא האשם, כביכול לא זכר כמה כסף הפסיד אצלו. ביום בהיר התייצב רבי בנימין בביתו של הסוחר והציע לו את עזרתו. 'אני יכול לספק לך מוצרי מזון בסיסיים, אני יכול לסייע לך להתחיל להשתקם. רק תגיד לי מה אוכל לעשות עבורך...'

מאותו יום, החל רבי בנימין לסייע לו בלאט. ארגן עבורו הלוואות, סייע לו בכלכלת ביתו, נטע בו את הכוחות והאמונה והיכולת לשוב לעסקים ולהצליח בהם. רבי בנימין התמסר למענו בכל מאודו, ואף הצליח בסופו של דבר לשקם את הסוחר ולאפשר לו לשוב ולהרוויח ולהצליח!

השנים חלפו, רבי בנימין עלה לארץ ישראל והקים משפחה ברוכה, וגם עסק קטן וכולל אברכים אותו החזיק בדי עמל. הסוחר נותר מאחור בפולין, ודבר היותור האצילי וההקרבה למען הסוחר פושט הרגל צללו בתהומות ההיסטוריה השכוחה, עד לרגע בו הסיפור הזה הביא למהפך דרמטי...

קרונות וצרורות מול סיפור אחד קטן...

את ההמשך המטלטל של הסיפור, שמעתי מדודי, הרה"ג רבי משה קובלסקי שליט"א, שהעיד עליו מכלי ראשון, כפי ששמעו מאביו, הגה"צ רבי שמואל צבי זצ"ל, שבליל היאר צייט הראשון לפטירתו של אביו - רבי בנימין, ב' בסיוון תשמ"ט זכה בחוויה מסתורית ונדירה. באותו לילה, אחרי שעלה על יצועו בשעה מאוחרת, והנה נגלה אליו אביו רבי בנימין בחלום הלילה...

את עצם המפגש עם אבא שכבר בעולם שכולו טוב, לא יוכל כל קולמוס שבעולם לתאר. הזכרונות עוד טריים, הכאב על האובדן עוד טרי, הגעגועים עוד מטלטלים, ולפתע מפגש מרגש ולא צפוי שכזה. לרגע נבהל רבי שמואל צבי לפגוש את אביו בחלום, אך מיד התעשת כשאביו פנה אליו ברוך: 'בני היקר, הבה ואספר לך את מהלך הדין בבית דין של מעלה, מה עבר עליי בשנה החולפת בכבשנו של עולם...'

ואז, החל רבי בנימין לספר בפרוטרוט, תיאר בצבעים חיים ובעובדות מוצקות את כל מהלך הדין. הוא תיאר כיצד הובאו לאולם הדין קרונות של זכויות, שיעורי תורה ושעות לימוד, תפילות בכוונה ומילים טובות שנאמרו. הוא הביט בהלם בכך שאף פרט לא נעלם, וכל מהלך חייו עובר לפניו כבסרט נע... הוא מתבונן בזכויות העולות על השולחן, היטב הוא מזהה את שעת הלימוד ההיא כשראשו דאב עליו, את התפילה ההיא שהתאמץ למענה גם כשהיה לחוץ עד אין קץ...

אחר כך, הגיעו הצרורות האחרים, השחורים. גם כאן לא נפקד דבר, אין שכחה לפני כסא כבודך, ואין נסתר מנגד עיניך. הכל גלוי וידוע... בין אדם לחברו ובין אדם למקום, פגיעות אישיות ונפילות קטנטנות, צרורות שחורים ומוכתמים שהצטברו אף הם לכדי גבעה לא קטנה, ומאיימת במיוחד...

שמים, ששלח ידו במסחר במגוון תחומים וגם הצליח לעשות חיל ולהרויח יפה. מכל רחבי ורשה נהרו אנשים להשקיע אצל הסוחר את כספם, בידועם כי הוא ישר ונאמן, מצליח ומרויח, ובוודאי כספם ירויח יפה, אם לא יוכפל או אף ישולש.

עוד בהיותו צעיר לימים, קיבל זקני, רבי בנימין קובלסקי ז"ל מאביו רבי משה סכום כסף נכבד, במטרה שישימש לנישואיו בבוא העת. היה זה סכום כסף גבוה מאוד, הון עתק של ממש, שהספיק לחתונה הדורה ולנדונה ביד רחבה, לרכישת בית ולתחילת החיים בלי דאגות כלכלה.

כמודע לחשיבות הכסף לעתידו, ביקש רבי בנימין להשקיע את כספו בידי אותו סוחר נודע. כך, היה קרוב לודאי, הכסף ישמור על ערכו ואף יוסיף עליו. רבי בנימין נועד עמו, והחליט להפקיד את ההון הרב בידי האמונות, להשקיע את כספו בידי הסוחר דגן...

שנים חלפו, הסוחר עשה חיל במסחרו וגם רבי בנימין היה רגוע ושלו, בידועו כי כספו נמצא בידיים טובות וממתין לעת הראויה ביום שמחתו. אלא שלפתע החל גל שמועות שקט, אך מחריש אוזניים ומעורר רעדה...

השמועות דיברו כי עסקיו של הסוחר האמיד מידרדרים מדחי אל דחי, והוא כבר לא משיב חובות בזמן. אנשים החלו למשוך ממנו את כספי השקעתם, הראשונים שבהם הצליחו להציל מעט, למי שבאו בעקבותיהם כבר לא נותר מה להציל... הסוחר העשיר והישר של פעם, הוכרז כפושט רגל. הון עתק ירד לטמיון!

אין לתאר את שברון הלב הרב שחשו כל מי שהיו מעורבים בעסקים עם הסוחר לשעבר ופושט הרגל החדש. כספי חסכוניות ונדוניות, ירושות ופנסיות, סכומי כסף אדירים טבעו במצולות, התאדו כלא היו. מטבע הדברים, הופנתה אצבע מאשימה כלפי הסוחר שכנראה עשה לא מעט טעויות בדרך, ואין לדעת עד כמה היתה אחריותו בהפסד הכספי הצורב...

הסוחר העשיר לשעבר, הפך לעני ואביון, ואף חמור מכך. בעוד עניים רגילים זוכים לרחמים, זכה הסוחר לכתף קרה ולאצבע מאשימה. המשקיעים אצלו היו תמימי דעים כי בו תלוי הקולר, ובאופן טבעי בקושי התאפקו מלתקוף אותו במילים בוטות, להביע בפניו את מה שהם חושבים על האסון שהמיט על כלכלת ביתם...

הוא הפסיק לצאת לרחוב, לבו לא עמד בבושה האיומה. לא פעם היו מי שהקניטו אותו, היו מי שמבטיהם בלבד שיפדו אותו לגמרי, צורבים את לבבו במכוות אש. סוחר שנודע כמוצלח ביותר ולפתע איבד את כל ההון שהושקע בידי האמונות - מי סולח לו? מי מסוגל לוותר לו?

אך הבושות היו החלק הקל, יחסית. החלק הקשה יותר היה הרעב והדלות, הדוחק החונק שהסוחר לא הורגל בהם מעודו. איש לא סייע לו, איש לא השגיח בצרתו, ובמידת מה של צדק - הן הוא זה שהמיט עליהם אסון, אליו יש לבוא בטענות והוא האשם בהפסד הכספי הנורא...

לעומתם, סבי רבי בנימין נהג בצורה הפוכה לגמרי. אף שגם הוא איבד אצל הסוחר את כל הוננו, ואף שהיה מדובר בסכום כסף גדול

החיובי אופן ברור ונחרץ. רק אז הבין רבי בנימין שאותו ויתור אצילי, אותה התנהגות יוצאת דופן, היא שהכריעה את הכף לזכותו, לחיי העולם הבא בגן עדן...

רגע לפני שנעלם בחזרה לתוך האפילה, הוסיף רבי בנימין משפט אחד: 'דע לך בני, כי מכל מליצי היושר, המעשה הזה הוא שהכריע את דיני לכף זכות. העובדה שויתרתי לסוחר וסייעתי לו למרות הנזק שגרם לי - היא שהביאה אותי בשערי גן עדן!'

כי יש לויתור כח על טבעי, כח חזק ולא מוכר. ולעולם לא נדע, איזה ויתור ואיזו הבלגה היא שתעמוד לנו לקץ הימים, היא זו שתכריע את הכף לזכותנו. יתכן אמנם שזה נורא קשה הפעם, ובדיוק עכשיו אני חייב לעמוד על שלי - כי אם לא מה אני שווה, ובכלל הגיע הזמן להעמיד את החוצפן שכנגדי במקום - אבל אולי עכשיו זהו הרגע הקובע, עכשיו הוא הויתור שיכול להכריע את גורלנו לשבט או לחסד!

יש בחיים שלנו לחיצת 'מחק' עוצמתית כזו, ממש כמו בכל מכשיר טכנולוגי. יש משהו שבלחיצת מקש מוחק, מנקה, מחטא, משאיר אחריו סביבה נקיה ובוהקת. למקש הזה קוראים ויתור.

כשאדם מוותר ולא עומד על שלו, כשאדם בוחר להתעלם מהפגיעות המוקדמות ומהמחשבות הקשות, כשאדם מחליט להבליג כשפגענו בו או להניח לפלוני על אף שהוא נוהג בו שלא כדן, הוא פשוט לוחץ בקלילות על מקש ה'מחק'... ברגע אחד של ויתור, הכל נמחק לו, הכל. מעבירין לו על כל פשעיו, כ-ל פשעיו ברגע אחד נמחקים ומועברים הלאה.

זה כדאי. בטח הרבה יותר כדאי מלריב... אדם שמוותר חי בתוך אי של שלוה, חייו הופכים למאירים. אין לו ויכוחים, אין לו צורך בהם... אין לו דיונים, הוא מוותר עליהם מראש, בוחר לחיות חיים של רוגע ושלוה, בלי מחלוקות, בלי מדנים, בלי מתיחויות ובלוי מריבות. פשוט חיים שקטים ורגועים!

הבה נבחר בדרך הכדאית, הבה נאמץ דרך חיים של וותרנות, של הבלגה, של יכולת איפוק. זה כל כך כדאי, בזה ובבא!

רבי בנימין סיפר, כיצד הביט על הדיון בחרדה לא קטנה. עיניו הרואות את הנתונים הקשים המצטברים, את המאזניים הנוטים לכיוון הלא נכון. הוא נבעת למראה מלאכי החבלה הפורקים עוד ועוד חומרים, והצטמרר כשהבין שהובלת שני סוגי הצרורות הסתיימה, והמאזניים עדיין רחוקים מאיזון...

ואז, כמלאך מושיע מן הצד, התייצב גיסו, הוא הגאון בעל ה'ראשית ביכורים' זצ"ל, אשר המליץ עליו דברי שבח וזכות, וביקש את רחמי הדיינים למענו. כף הזכויות כבדה עוד קצת, אך עדיין היתה רחוקה מלהכריע...

ואז, נראו בפתח בית הדין דמויות הוד. אדמו"רי בית סוכטשוב לדורותיהם התייצבו אף הם, ביקשו להמליץ טוב על רבי בנימין שעסק כל ימיו בהחזקת תורה ובכולל האברכים שנשא בעולו לשמם ולזכרם. גם לדבריהם ניתן כובד משקל, אך עדיין לא הכריעה כף הזכות, ורבי בנימין מביט במתח גובר והולך במאזניים הנוטים עדיין בבירור לכף החובה...

באותם רגעים, היה ניתן למשש את המתח באויר. הן כל הזכויות כבר הובאו לבית הדין, וגם המלצות צדיקים וגאונים מפורסמים כבר הושמעו ברמה. ועדיין לא הוכרעה הכף...

ואז, הגיעו זכויות נוספות שנעשו אחרי פטירתו לשמו ולזכרו ולעילוי נשמתו. רבי בנימין ציין את הזכויות שקיבל עבור שתי המשניות שלמד כ"ק האדמו"ר בעל ה'באר יעקב' מנדבורנה ז"ע לעילוי נשמתו, וגם ביקש בחלום להודות לנכדו רבי משה בריקמן שליט"א, אשר הקפיד ללמוד משניות לעילוי נשמתו. למרות כל הזכויות והעדויות ומליצי היושר - המתח עדיין בשיאו, המאזניים נטו להכרעה...

ואז, הגיע מלאך וסיפר את הסיפור האמור. כי הנפטר הנידון, קיבל מאביו סכום כסף גדול לצורכי נישואיו, והפקידו אצל סוחר מוכר, עד שלימים התברר כי הסוחר פשט את הרגל. ולמרות זאת, רבי בנימין לא רדף אותו ולא הקניט אותו, לא בייש אותו ולא הרע לו, אלא ניסה להיטיב לו, השתדל כל כך למענו למרות שהסוחר הפסיד לו את כל כספו...

אך סיים המלאך להעיד על דבר המעשה, וכף הזכויות היטלטלה בעוצמה, הכבידה מאוד, הכריעה בבת אחת את המאזניים לצד

לשליחת תגובות לכתוב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית להיוזק
ועידוד לימוד התורה

הופיע חדש!

'לקראת שבת מלכתא' שמות חלק ב'

הכרך הרביעי בסדרת הספרים המצליחה
עכשיו בחנויות הספרים המובחרות

ניתן להשיג בחנויות הספרים ובמשרדי 'דרשו': 02-5609000

מקרה, בהחלט קצת 'עול תורה' קבלתי. פעם בכל הזמנים של חופשה קצרה מעבודה, יומי דפגרא וכדומה. היו הימים עוברים וחולפים עלי בלי שום תכלית או תכנית מה אני עושה בזמן זה.

מאז שהצטרפתי למבחנים החודשיים, אני מוצא את עצמי הרבה פעמים רץ מעצמי להתקדם בהספק המוטל עלי. כל ה'שבת קודש' נעשתה אצלי למשהו הרבה יותר גבוה ונעלה. יום בו אני מתדבק ומתחבר יותר ויותר לתורתנו הקדושה.

זאת ועוד, אני יכול להעיד בפה מלא. היו לי כמה וכמה עניינים ד'מעיקין', חלק מהם עניינים קשים בהחלט, שהרבה זמן הייתי מסובך בהם והתקשיתי איתם. וראה זה פלא, בחודשים האחרונים בלי הרבה 'השתדלות' מצד. הדברים באו על פתרונם לשביעות רצוני. אישית, מגלה הוא את הרהורי ליבו. זה נראה כהתגשמות דברי חכמינו זיכרונם לברכה. כל המקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול... דרך ארץ.

• מה תענה לחבר או מכר שיתעניין אצלך על ההצטרפות לתכנית הלימודים והמבחנים?

קודם כל, אני יציע לו; רוץ מהר ותצטרף! אף שברור שאי אפשר להבין את רגשות האושר והסיפוק, עד שזוכים להרגיש את זה לבד!. את הטעם הערב של הלימוד והחזרות החוזרות, ומי מדבר בכלל על ההרגשה מול דף מבחן המתמלא בחצי שעה בכתב ידך בסיכום שלוש דף גמרא המתמצת עמל ויגיעה של החודש האחרון... יש טעם מתוק יותר מזה?

• מה התכניות שלך לעתיד?
קודם כל, עוד חודש יש מבחן מסכם על 120 דף שנלמדו בשלושת החודשים האחרונים בצירוף עם החודש הבא. אני מקווה מאוד שלמרות העומס בעבודה ההולך ומתרבה בתקופה זו, אצליח להוסיף זמן לחזור שוב על כל הלימוד. לצד זה, אני מקווה ומתפלל שבמחזור הבא של ה'דף היומי'- בשנה הבאה אזכה להצטרף לתכנית 'קניין ש"ס' לזכות ללמוד לחזור ולדעת כל הש"ס כולו.

לשליחת תגובות לכותב המאמר, כתבו ל:
a0533185209@gmail.com

על 'השלושים דף' החודשיים. וברביעי-חמישי אני חוזר שוב עוד פעמיים על החומר. פעם אחת כרגיל עם פירוש רש"י. וסמוך למבחן ממש אני עובר שוב בחזרה מהירה על כל השלושים דף. אגב, הוא מציין, בחודש האחרון לא הספקתי ביום חמישי, אז ביום שישי קמתי 'לפנות בוקר' ושיננתי 'בו ביום' את כל החומר. את הסיפוק והאושר שהרגשתי ביום שישי ובשב"ק, כנראה שלא אשכח לעולם...

• נשמע מדהים מדי? מפטירים אנו במלוא ההערכה.
האמת, זה בוער לי מאוד, משתף הוא ברגשי ליבו. ואבקש מאוד לשתף ולהעביר את זה לכל הקוראים החשובים, ממשיך בלהט. אני עובד קשה לפרנסתי ויגע הרבה שעות ביום. בפרט בחודשים שלפני החגים. בתחילת החורף כשהצטרפתי למבחנים. חששתי מאוד. כל הזמן התלבטתי ופחדתי. אין סיכוי! למה אתה מתחיל? אך לבסוף זיכה אותי השי"ת והכרזתי לעצמי; אני קופץ למים. ברוך השם, מצהיר הוא בקול מאושר. לרגע אני לא מתחרט. אך זה אני רוצה להעביר ולהכריז; אם אני יכול. כל אחד יכול!
• אולי יש לך זיכרון מצוין? מנסים אנו להרגיעו.

יש לי ראש רגיל עד בינוני, אני פשוט משקיע הרבה וחוזר על החומר המון... והמציאות הפשוטה תוכיח. וכי יש מי שניסה לחזור למבחן שמונה פעמים ולא הצליח?! שואל הוא בסער. בכלל, אנשים לא קולטים. מרצה הוא את משנתו הסדורה. גם אני למדתי שנים ב'דף היומי' ולא חשבתי לרגע שאני יכול להצליח במבחן שכזה. אך אחר שהתעוררתי ופתחתי את העיניים, ראיתי שיש לימוד ויש לימוד. יש לימוד של 'לצאת יד חובה' ל... כל אחד בחובותיו. ואז במידת מה, ובייחוד בזמני לחץ וכדומה, הלימוד נהיה כ'עול' שצריך לגמור עם זה. אך ברגע שאתה הולך להבחן על הלימוד. כל הלימוד עולה בדרגה. הידיעה וההכרה שבעוד חודש תעמוד במבחן על החומר, גורם לנו לא לחפף, לא להמשיך הלאה בלי להבין כראוי, לסכם שוב את הסוגיא. כן בהמשך, החזרות על החומר נעשים קלים ביותר. מקבלים את הטעם ומרגישים בחוש את ההנאה ללמוד וללעוט שוב ושוב את מילות הגמרא, עוד קטע גמרא מתוקה, עוד פירוש רש"י...
• במילים פשוטות. קבלת על עצמך 'עול תורה'?

לא הייתי מעז להגדיר זאת ככה. הוא מוחה. אבל בכל

לי נגיעה בדין".
הושיב רבי ישמעאל שני דינים, שידונו את דינו של האריס, והוא ישב מן הצד ושמע את הדיינים המתפללים בדין. חש רבי ישמעאל, שלבו נוטה כלפי האריס, והיה אומר בלבו: "אם יטען כך וכך, יצליח בדינו, הלוואי ויטען כך וכך..."

יצא רבי ישמעאל ואמר: "תיפח נפשם של מקבלי שוחד! ומה אני, שלא נטלתי את הפרות, ואם נטלתי - שלי נטלתי, ובכל זאת דעתי נוטה כלפיו מחמת הנגיעה, מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה!".
(קטעים נבחרים מתוך הספר 'משכני אחר' שמות)

יוסי, שהיה לו שדה שהחכירה לאריס. בכל ערב שבת היה האריס מביא לפני רבי ישמעאל סלסלה מלאה פירות מפרדסו. פעם אחת הגיע האריס עם סלסלת הפירות כבר ביום חמישי.

שאלו רבי ישמעאל: "מדוע הקדמת הפעם להביא את הסלסלה?"
ענה האריס: "היום יש לי דיון בבית הדין, וכיון שכבר הגעתי לדיון, הבאתי עמי את הסלסלה היום".

"אם כך" - אמר לו רבי ישמעאל - "אין אני יכול לדון בדין. אמנם, הפירות הללו שלי, ואמור אני לקבלם, ומעיקר הדין אין זה שוחד, אך בכל זאת, חושש אני שמא מאחר שהקדמת לתתם לי, עלולה להיות

כששמע זאת ה'בבא סאלי', ביקש מבני משפחתו שיערכו שולחן לאורח הנכבד. כמובן שלא שאלו שאלות ומיד עשו כדבריו. השולחן נערך, האורח והרב ישבו לאכול ולשתות, ובני הבית המתינו על מטלטליהם, כשהם מתפללים על מה ראה הרב לשבת ולאכול עם האורח הלא מוכר, שבסך הכל בא לבקש ברכה לפרי בטן...

ה'בעל התניא' מרגיע את נכדו התינוק

הרב ישראל ליוש

"וְלִקְחָהּ אֶת שְׂמֵי אֲבֵי שְׁהִם וּפְתַחְהָ... שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות כ"ח, ט')

הרב שמע את מצוקתו, ובירר בחביבות את דרכי הפעילות שכבר פעל. הבעל פירט את כל דרכי הפעולה, ואת כל ניסיונות הרפואה שעשו ולא הועילו דבר.

כששמע זאת ה'בבא סאלי', ביקש מבני משפחתו שיערכו שולחן לאורח הנכבד. כמובן שלא שאלו שאלות ומיד עשו כדבריו. השולחן נערך, האורח והרב ישבו לאכול ולשתות, ובני הבית המתינו על מטלטליהם, כשהם מתפללים על מה ראה הרב לשבת ולאכול עם האורח הלא מוכר, שבסך הכל בא לבקש ברכה לפרי בטן.

הסעודה הסתיימה, ולאחר ברכת המזון בירך אותו הרב, והבטיח לו שלשנה הבאה יחבוק בזרועו בן זכר! בשמחה רבה יצא היהודי מבית הרב, כשהוא מצויד בהבטחה המשמחת, אך לא פחות מכך, היה המום מהארוחה הלא צפויה לה זכה בחברתו של הרב.

כשיצא, העזו בני הבית לשאול את הרב: "מדוע לא ברך הרב את היהודי מיד? לשם מה נזקקנו לעכב את הנסיעה?"

ענה להם הרב: "כששמעת מהיהודי כמה ניסיונות כבר עשו כדי ליזכות בפרי בטן, הבנתי שפתחי הישועה נסגרו בעדם. וחשבת מה אעשה כדי לפתוח להם מחדש את פתחי הישועה, ואז עלה בדעתי שאם אשבור את מידותיי, ואעכב את נסיעתי לירושלים, ובמקום זאת אארח את היהודי המסכן ואשמח אותו, אף הקב"ה 'ישבר' את מידותיו, וימציא לו ישועה. ורק כאשר הרגשתי ששיברתי די את המידות, ברכתני אותו!"

לגדול הדור הנושא את משא העם, ישנם שני תפקידים: הראשון, לשאת את המשא הציבורי על כתפיו, לטפל בענייני הציבור, בנושאים הכלליים השייכים לכלל העם כאחד, גזירות ותקנות ציבור לסוגיהם. ואילו התפקיד השני הוא לשאת על ליבו את משאו של כל יחיד ויחיד, להתייחס לכל פונה, לשמוע את מצוקתו ולהיות לו לאוזן קשבת.

המשא הפרטי ראוי הוא להינשא על הלב, שם פועם רגש הרחמים, ולכן בחושן שעל לב אהרן היה כתוב על כל אבן, כל שם בנפרד. ואילו את המשא הכללי, משא המבטא אחריות, נושא אהרן על כתפיו - ולכן על כתפי האפוד היו השמות כתובים יחדיו, ששה על כל אבן.

כך גם חינוך האדמו"ר 'בעל התניא' זצ"ל את נכדו רבי מנחם מנדל, שהיה רגיל ללמוד בבית סבו. פעם אחת היה שקוע רבי מנחם מנדל בלימוד, ולא שמע כלל שבנו הקטן פרץ בבכי, והמשיך ללמוד, כאילו לא ארע דבר.

סבו ה'בעל התניא' שמע את בכי התינוק מהקומה השניה בה ישב, ירד ונטל את התינוק בזרועו והרגיע אותו. לפתע הבחין רבי מנחם מנדל בסבו הגדול כשהוא מרגיע את בנו, התנצל שהיה שקוע בלימוד, לא שמע כלל שהתינוק בוכה.

אמר לו הסבא: "וכי חושב אתה שהייתי שקוע בלימוד פחות ממך? עליך לדעת שכשיהודי בוכה, צריך לשמוע אותו בכל מצב. אף כשאתה באמצע הלימוד, עליך לשים לב לצרתו של יהודי הזקוק לעזרתך. אין שום סיבה בעולם שיכולה לגרום לך שלא לשמוע בכי של יהודי..."

שנים רבות לא היו להם ילדים. הם עשו כל מה שיכלו, דרשו ברופאים הטובים ביותר, אך לשווא, כל ניסיונותיהם העלו חרס, ועדיין לא נתברכו בפרי בטן.

בצר להם, החליטו שהבעל יסע לנתיבות אל הבבא סאלי זצ"ל להתברך מפיו, אולי ישמע ה' את תפילתו. כשהגיע, אמרו לו בני הבית כי הרב עומד לצאת ברגעים הקרובים לירושלים לכמה ימים, ואף הראו לו את התיקים המוכנים כבר ליד הדלת.

"רק באתי לבקש ברכה!" - התחנן על נפשו - "תנו לי להיכנס לרגע אחד..."

כשהכניסו אותו פרץ בבכי גדול, וביקש מהרב שיברך אותו לישועה.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

האם אבחנה וטיפול ע"י ה'מטוטלת', 'מה אחד' או קניסולוגיה - מותרים על פי ההלכה?

זווית
הלכתית
ב'דף היומי'

הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א
מורה הוראה נאות שמחה - מודיעין עילית

נדרשו פוסקי זמננו לשאלה חמורה, של אבחנת בעיות
וטיפול ע"י מטוטלת, האם יש בזה משום 'דרכי האמורי'
או איסור מעונן ומנחש או חשש עבודה זרה

חולין דף עז:

המטוטלת

צורת האבחנה ע"י מטוטלת, היא ע"י ששואלים את השאלות שרוצים לברר לצורך אבחנת הטיפול במטופל, ואז המטוטלת, שהיא טבעת בקצה שרשרת, נעה בתנועות מסוימות שמורות על "כן" ו"לא". ישנם רבים שמאמינים שיש בזה תועלת של ממש, ולעומתם רבים הטוענים שהתועלת רק לפתאים המאמינים בדבר שאין בו ממש וצורת תועלתו, כפי שיש תועלת בתרופות דמה, המועילות לרפא מחלות מתוך האמון שהחולה נותן בהן, שבטוח שיבריא ע"י תרופות אלו.

דרכי האמורי

ננסה לברר מעט מדברי הראשונים במה שאמרו בסוגייתנו בחולין דף עז: שכל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, ואם אין בו משום רפואה יש בו משום דרכי האמורי. שיטת רש"י בשבת ס"ז, שדבר שיש בו רפואה דווקא שרפואתו ניכרת, כגון שתייה או תחבושת, אבל כל שאין בו משום רפואה - הכוונה כגון לחש שאין ניכר שיהא מרפא, אסור משום דרכי האמורי.

והרא"ש הקשה שהרי מצינו בגמרא כמה לחשים שמותרים, אלא האיסור רק כשעושה מעשה שאינו ניכר לרפואה, כמו הדוגמא שהגמרא שואלת מסימן אדום על עץ שמשיר פירותיו, ורש"י עצמו בחולין דף ע"ז פ', שמשקה או סם או לחש נחשבים שיש בהם רפואה ומותרים, ורק מה שעושה שלא על חולי - אסור. וכבר עמד הר"ן בחולין על החילוק בדברי רש"י, וכתב שגם דברים שאין רפואתן ניכרת מותר, ולא נאסרו אלא אותם מעשי תוהו שלהם, שאין בהם תועלת.

בדרכי משה הארוך סי' ש"א סכ"ז פ"י בדעת רש"י בשבת שלא כל לחש נאסר, רק לחש שאין ניכר שמרפא, והרא"ש סובר שכל הלחשים מותרים ורק מעשה שאין ניכר אסור.

צורת אריה על מתכת

הרשב"א בשו"ת (ח"א סי' תי"ג) דן, אם מותר לעשות צורת אריה על מתכת לרפואה, וכתב שהרמב"ן היה מתיר ועושה את זה, ואח"כ דן בדברי הרמב"ם שמדבריו בהלכות עבודה זרה (פי"א הט"ז) נראה, שהאיסור הוא רק בדברים שאין בהם תועלת, והמאמין בהם הוא מחסרי הדעת, משמע שאם הדבר מועיל בנסיון, אף שאינו מובן רק בדרך סגולה - מותר. ובמורה נבוכים פרק ל"ז כתב, שמה שעושים

בדרך סגולות וכוחות מיוחדים אסור, והוא בכלל מש"כ "לא תלכו בחוקות הגויים", והם אשר יקראו 'דרכי האמורי', מפני שהם סעיפי מעשה המכשפים, ושהם דברים לא יגזרם היקש טבעי עכ"ד משמע שאוסר כל הסגולות, ותמה הרשב"א שזה סותר מש"כ בחבורו, ותי' התוספת יום הכפורים ביומא פ"ג, שבאמת גם רפואה סגולית - אם מוכח שמועילה ע"פ נסיון - מותר, ורק רפואות שהמציאו הגויים מכח עבודתם ואין השכל מודה שיש בהן ממש - זה אסור.

דרכי האמורי שלא הזכרו בגמרא

ה'בית יוסף' סוף סי' קע"ח כתב מהגהות מימוניות פי"א מע"ז בשם ה'יראים', שאין להוסיף לאסור אלא מה שמנו חכמים שהיתה קבלה בידם, והסמ"ג כתב שבתוספתא דשבת מונה הרבה דברים שיש בהם מדרכי האמורי, וכתב ע"ז הבית יוסף, שהרבה דברים שנויים שם שיש בהם דרכי האמורי ואנשים נכשלים בהם, ואין איש שם על לב, ושמה שממע להו שאין לחוש משום דרכי האמורי, אלא לדברים שהזכרו בגמרא בלבד, וכל שאר דברים שנויים בתוספתא הוו דלא כהלכתא, דאם לא כן לא הוה שתיק תלמודא מינייהו עכ"ד.

דברי הבית יוסף היתר או לימוד זכות

החיד"א בשיורי ברכה יו"ד סי' קע"ט העתיק דברי הבית יוסף אלו להלכה, והזכיר שכן הסכים זקנו ה'חסד לאברהם' ומהריק"ש, והוסיף לבאר כוונת הבית יוסף שסתמא דגמרא ידעו שיש תנאים החולקים על תוספתא זו לכן לא פסקו להלכה, וכן נקט הרב פעלים חיו"ד ב' סי' כ"ט, אבל ה'פתח הדביר' (סי' ש"א סכ"ז) הקשה שבגמ' שבת דף ס"ז כתוב, שרבי חייא בר אבין אמר על 'פרק אמוראי' שכולם יש בהם משום דרכי האמורי, חוץ מלחש שעושים למי שנתקעה עצם בגרונו, ופ"י רש"י ש'פרק אמוראי' זהו הפרק בתוספתא שמונה כל סוגי דרכי האמורי, וא"כ נפסק בגמרא דברי התוספתא, לכן כתב ה'פתח הדביר' שהבית יוסף נתכוון ללמד זכות על ההמון, שמקילים כי אינם יודעים שזה להלכה, אבל לפי ההלכה זה אסור.

לכן יש לדעת, שבכל הטיפולים של מטוטלת ו'מה אחד' וקניסולוגיה יש שאלות חמורות, ובארנו מעט מהסוגיא ואין כאן מקום להאריך יותר, ואין להקל בלי הוראת חכם, ויש לבטוח בהשי"ת ולקיים מה שנאמר "תמים תהיה עם ה' אלוקיך".

תגובות ניתן לשלוח לפקס 08-9791445

מה היתה עצתו של החזו"א כדי שלא לצייר דמות אריה על פרוכת הארון קודש?

הלכה
במעגל
השנה

הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג שליט"א
נלקט ממשנתו ב'מהדורת דרשו'

והאם מותר להתפלל כנגד תמונת ה'כותל המערבי'?

נדונים הלכתיים אלו נכתבו על מנת לעורר לב הלומדים, ולהלכה יש לעיין במקורות. הובאו בביאורים ומוספים משנה ברורה מהדורת 'דרשו'

האם מותר להתפלל כנגד תמונת ה'כותל המערבי'?

ישנם בתי כנסיות שיש ציור של הכותל המערבי במזרח בית הכנסת או על ארון הקודש, והשאלה האם זה נכלל בהלכה שאין לצייר ציורים בבית הכנסת כדי שלא תתבטל כוונתו בתפילה, וכמו שכתב המשנ"ב (סימן צ"ס"ק ע"א) על דברי השו"ע והרמ"א שאין להתפלל כנגד בגדים מצויירים, ולצייר בסידורים כדי שלא תתבטל הכוונה, שכמו כן יש להזהר שלא לצייר ציורים בכותל בית הכנסת נגד פניו של האדם, אלא למעלה מקומת איש. ואולי יש לומר שציור של הכותל מועיל לכוונה בתפילה?

ואף שכתב הגרש"ז אויערבך (משנ"ב ביצחק יקרא) שבזמננו יש להמנע מלצייר בכותלי בית הכנסת אף מעל קומת איש, כיון שהדרך להסתכל גם למעלה ובא לידי ביטול הכוונה. אכן, מפשטות דברי הפוסקים והמשנ"ב לא משמע כן. וכן מובא באורחות רבנו (ח"א עמוד נז) שהגרי"י קניבסקי התפלל בסוכתו [כשהיה חולה וחלש] מול תמונות וציורים שהיו מעל קומת איש.

ונשאל הגר"ח קניבסקי דעת נוטה (ח"א תשובה צז), האם הלכה זו נאמרה גם על ציור של הכותל המערבי שאולי אף אם יביט בו, יועיל לו לעורר הכוונה? וכתב שטוב להיזהר [והוסיפו שם בהערות 89, שהצד להתיר הוא מההלכה המובאת בסימן צד"ק ג שהעומד להתפלל יחשוב בלבו כאילו עומד לפני מקום קודש הקודשים, והיה צד אולי ציור כזה מועיל לכוונה זו, ומ"מ כתב מרן הגר"ח קניבסקי שיש להיזהר].

מה היתה עצתו של החזו"א כדי שלא לצייר דמות אריה על פרוכת ארון הקודש?

נהגו לעשות ציורי אריות ובעלי חיים מעל ארון הקודש או על גבי הפרוכת, ורבים כתבו בזה לאסור כמבואר בשו"ת המב"ט (ח"א סימן ל) ובט"ז (יו"ד סי' קמ"א ס"ק יד) ובברכי יוסף שם (ס"ק ג) ובדרכי תשובה שם (ס"ק מח), ואף תמונות של י"ב המזלות כתב בשו"ת פרי השדה (ח"א סי' ס) שאין לצייר בבית הכנסת.

אמנם, בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סוף סי' נה) כתב שנוהגים לעשות צורת אריות וכדעת רוב הפוסקים שהתירו, ואין למחות.

ועצה לענין זה אמר הגרי"י קניבסקי בשם מרן החזו"א (ארחות רבנו ח"א עמ' ב), שבעת שעשו את ארון הקודש בשיבת 'בית יוסף' בבני ברק, עשו עליו צורת שני אריות מלמעלה כנהוג בכל בית כנסת, ואמר מרן החזו"א לעשותן כצורת חתול שלא תהיה להן צורת אריה [ראה מה שדנו בזה ביו"ד סי' קמ"א ח"א סי' ג והש"ך ס"ק ל], ואפשר להוסיף עליהן רעמה שיראו כאריות, וכן הורה למעשה הגרי"י קניבסקי בעת עשיית הפרוכת בבית כנסת 'לדרמן', אלא

שלמעשה לא היה ניהא לו כלל בצורת חיות ורקמו בלא חיות כלל. האם מותר לשליח ציבור להתפלל כנגד הזכוכית של ה'שיויתי' שבעמוד הש"ץ?

מצוי הוא שבעמוד השליח ציבור קבועה זכוכית ועליה המילים 'שיויתי ה', ופעמים שזכוכית זו חלקה, ונשקפת ממנה דמותו של השליח ציבור בעת שמתפלל.

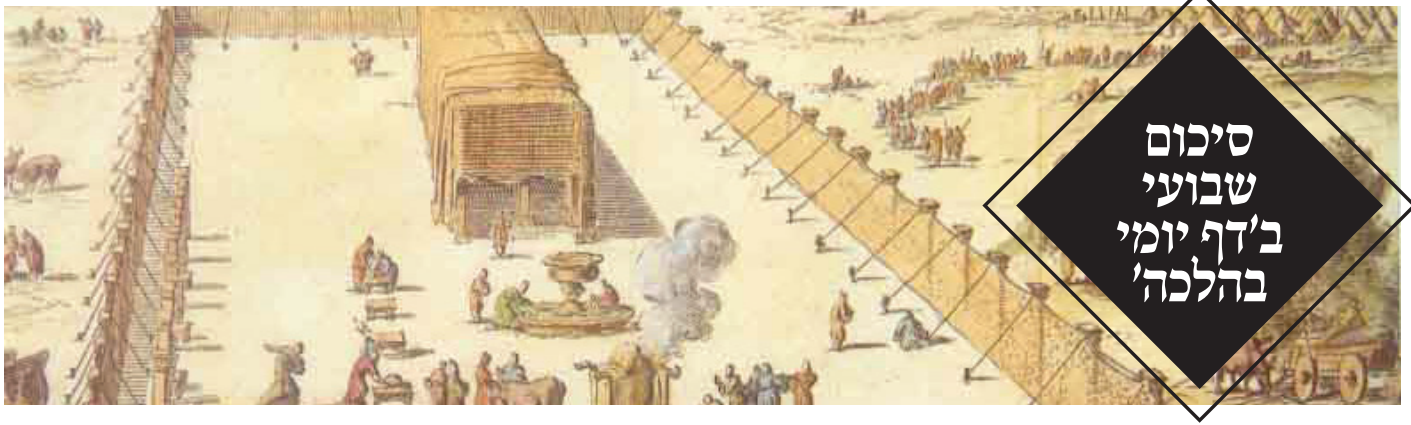
והנה במשנ"ב (סימן צ"ס"ק ע"א) כתב, שאסור להתפלל כנגד המראה, דמחזי כמשתחויה לבבואה שלו, והוסיף המשנ"ב שזה אסור אף בעיניים סגורות, כי בעיניים פתוחות בלאו הכי אסור מצד שמבטל כוונתו בתפילה.

הגר"ח קניבסקי (דעת נוטה ח"א תשובה צח עמ' רעח) כתב שאם אין בבואתו משתקפת באופן ברור ובמלואה, אלא רק מקצתה, המנהג להקל ומכל מקום טוב להסב פניו [וראה גם בדעת תורה למהרש"ם סימן צ"ס"ג שכתב שאולי מותר להתפלל כנגד צל של אדם כיון שאינו בבואה ממש].

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' כא) לימד זכות על המתפלל כנגד ה'שיויתי' שלפני הש"ץ, שנעשו האותיות מזהב כעין מראה, ולא נעשה לשם מראה לראות צורתו, אלא לשם קדושת 'שיויתי', ובזה אין חשש שמתפלל לבבואה שלו.

ולתפלל כנגד חלון שבבילה הוא כמו מראה, הגרי"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א עמ' נז) נזהר בזה. ובבית כנסת 'לדרמן' כשעשו ארון קודש חדש מצופה בפורמייקה מבריקה, שמשקפת בבואתו של המתפלל כנגדה, הורה שלא יתפללו כנגדם כמו שאסור להתפלל כנגד המראה.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג, כתבו לו:
bdirshu@neto.net.il

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- מהו הקשר בין חצר המשכן לדיני רשות היחיד בשבת?
- בבית הכנסת נבנה היכל ענק במיוחד - היתכן שאסור לטלטל בתוכו סידורים?
- האם מותר לשפוך מים ברשות היחיד בשבת, כשיזרמו מעצמם לרשות הרבים?

שבאופן שבו יש לשופך עניין בכך שהמים יצאו לרשות הרבים, חששו חכמינו ז"ל שיבוא לשופכם ישירות לרשות הרבים, ויעבור על איסור 'הוצאה' דאורייתא, ולפיכך אסרו גם שפיכה ב'כוחו', דהיינו שאסרו עליו לשפוך את המים ברשות היחיד אף במרחק מרשות הרבים.

- שפיכת מים ב'כוחו' מרשות היחיד לכרמלית ולהיפך: יש אומרים שהואיל ואף שפיכה ישירה איסורה רק מדרבנן, לא אסרו שפיכה ב'כוחו' ויש חולקים, אך אף לדעתם לא אסרו זאת אלא בכרמלית שבתוך העיר, שעלולים להתבלבל בינה לבין רשות הרבים, ולבוא לידי שפיכה לרשות הרבים. ויש מהאחרונים שסובר שלדעת האוסרים, אסרו גם בכרמלית שמחוץ לעיר. ושפיכה ב'כוחו' מרשות היחיד לכרמלית, באופן שהמים יוצאים מזו לזו דרך 'מקום פטור' - לכל הדעות מותרת לכתחילה, ואף כאשר כוונת השופך לכך שהמים יצאו לכרמלית.

תעלה העוברת ברשות היחיד

- תעלה הנכנסת מרשות הרבים או מכרמלית, לרשות היחיד, ויוצאת אליהן מצידה האחר של רשות היחיד, דרך נקבים שבשולי מחיצות רשות היחיד - אם עומקו של חלק התעלה שבפנים עשרה טפחים לפחות ורוחבו ארבעה, ורוחב הנקבים שלושה - הוא נחשב ל'כרמלית'. ותעלה הנכנסת לרשות היחיד ואינה יוצאת ממנו, או להיפך - יש אומרים שחלק התעלה שבפנים טפל לרשות היחיד, ויש אומרים שדינו ככרמלית. ובכל האופנים בהם דין התעלה ככרמלית, נחלקו הפוסקים אם דין זה הוא רק בתעלה המלאה במים, או אף בתעלה ריקה.

איסור הטלטול ברשות היחיד הגדולה מ'בית סאתיים'

- שטח המוקף מחיצות, וגדול מ'בית סאתיים' - אסרו חכמינו ז"ל לטלטל חפץ בתוכו לטווח של ארבע אמות, אלא אם כן מדובר בשטח שהוקף לצורך דירת אדם ולתשמישו - אף שאינו משמש לשימוש מלא של דוור, וכגון חצר של בית מגורים, המיועדת לשימוש תכוף - שאז מותר לטלטל בה אף אם גודלו יותר מבית סאתיים.
- גודלו של 'בית סאתיים', שמותר לטלטל בתוכו אף כשאינו משמש לדירה, הוא 5,000 אמות רבועות. והסמיכו חכמים הלכה זו על מידות חצר המשכן, שזה היה שטחה וטלטלו בתוכה בשבת.
- שטח שגודלו יותר מ'בית סאתיים', והוא 'מוקף לדירה' - מותר לטלטל בתוכו בשבת. ואין ההיתר אלא כאשר בעת הקפת השטח כבר היה קיים בו בית מגורים, ואף פתחו לתוכו פתח מתוך בית המגורים.
- היכל בית כנסת ששטחו יותר מ'בית סאתיים' - נחלקו האחרונים אם מותר לטלטל בתוכו. ואם בית הכנסת עומד באזור המוקף לדירה, לכל הדעות מותר לטלטל בתוכו.
- שטח המוקף לצורך דירת בעלי חיים - יש אומרים שאינו נחשב כמוקף לדירה; ויש שנראה מדבריהם שנחשב כמוקף לדירה.

הוצאה ב'כוחו' מרשות לרשות

- שפיכת מים ברשות היחיד במרחק מה מרשות הרבים, באופן שהמים זורמים מעצמם כדרך כל מים הנשפכים, ומכוח זה יגיעו לבסוף לרשות הרבים הצמודה לרשות היחיד - זו הרי זו הוצאה ב'כוחו', ואינה אסורה מדאורייתא. אלא,